

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Otuz yedinci Birleşim

31 . I . 1951 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	468	olan Avukat Suad Abanazır'ın bu kadro-	
2. — Havale edilen kâğıtlar	468:469	ya alınmış şekli ile görevinden ayrılış se-	
3. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	469	beplerinin bildirilmesi hakkındaki soru-	
1. — İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in, bazı suç ve Cezaların Affı hakkındaki Kanunun 6 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair olan Kanun teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi (4/107)	469	suna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in yazılı cevabı (6/186)	488:489
4. — Sorular ve cevaplar	469	5. — Görüşülen işler	469
1. — Karş Milletvekili Esat Oktay'ın, Ardahan'da bir sağlık merkezi açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında sözlü sorusu (6/174)	469	1. — Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/61)	469:488
2. — Konya Milletvekili Abdürrahman Fahri Ağaoglu'nun, Devlet Demiryolları Konya Hukuk Müşavirliğinde çalışmış	469	2. — Çanakkale Milletvekili Ömer Mart'ın, Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi ve Dışişleri, İçişleri ve Millî Eğitim Komisyonları raporları (2/40)	488

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Ankara Milletvekili Talât Vasfi Öz'ün, süt ve ürünlerine dair olan kanun teklifi, isteği üzerine geri yerildi.

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, Mustafa Muğlalı'nın kaç gün mevkuf kaldığına, şimdiye kadar mahkûmlardan kaç kişinin sıhhat raporuna dayanılarak serbest bırakıldığına ve Mustafa Muğlalı'nın ikinci bir muayeneye tâbi tutulmasının düşünüldüğüne dair olan sorusu ile;

Tokad Milletvekili Halûk Ökeren'in, Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunlarının ihtiyaçlarımıza daha uygun bir şekilde yeniden tedvininin düşünüldüğüne dair olan sorusunun cevaplandırılması, ilgili Bakanlar oturumunda hazır bulunmadıklarında 2 . II . 1951 Cuma Birleşimine bırakıldı.

Tunceli Milletvekili Hıdır Aydın'ın, Garp illerine nakledilip bilâhara eski yerlerine dön-

melerine müsaade edilen Tunceli'nin serbest ve boşaltılmış bölge halkı ile yasaklığı kaldırılan Tunceli, Sason ve Zeylân'ın yasak bölge vatandaşlarının durumları hakkındaki sorusunu, Tarım, İçişleri Bakanları cevapladılar.

Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkındaki Kanun teklifi üzerinde bir müddet görüşüldükten sonra;

31 . I . 1951 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili Kâtip
Balıkesir Milletvekili Kayseri Milletvekili
S. Yercalı İ. Kirzaoğlu

Kâtip
Tokad Milletvekili
M. Önal

S o r u l a r

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, resmî ilânlar hakkında tatbik edilen usule ve bu hususta verilen paralara dair sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/200).

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, memurların tasfiyeye tâbi tutulacağı, Gelir Vergisinin 1951 yılında memurlara tatbik edil-

miyeceği, Ankara memurlarına verilen mesken tazminatıyla yüksek râkımlı yerlerde oturan memurlara verilmekte olan mahrukut bedeli hakkındaki söylentilere ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 ncu maddesinin B fıkrasının tatbik suretine dair sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/201).

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri hakkındaki 5375 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı (1/123) (Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonlarına);

Teklifler

2. — Ankara Milletvekili Talât Vasfi Öz'ün, Süt ve ürünleri hakkında Kanun teklifi (2/150) (İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonlarına);

3. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Devlet daireleri için 1951 yılı Bütçesine konulan döşeme ve demirbaş ödeneğinin (Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği) emrine verilmesi hakkında kanun teklifi (2/151) (Bütçe Komisyonuna);

4. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, köylü kız çocuklarının ilk tahsil yaşı hakkında kanun teklifi (2/152) (Millî Eğitim Komisyonuna);

5. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Şose ve Köprüler Kanununa ek Kanun teklifi (6/153) (Bayındırlık, İçişleri, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

6. — İstanbul Milletvekili Ahmet Topcu'nun, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/154) (Çalışma Komisyonuna);

7. — Manisa Milletvekili Nafiz Körez ve 4 arkadaşının, Demirci Kasabası yangın yerindeki arsaların tevhit, ifraz ve tevzii hakkında ka-

nun teklifi (2/155) (İçişleri, Bayındırlık, Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

8. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Mason derneklerinin kapatılması hakkında kanun teklifi (2/156) (İçişleri ve Adalet Komisyonlarına);

Tezkereler

9. 1944 Bütçe yılı Kesin Hesabına ait Genel Uygunluk Bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/142) (Sayıştay Komisyonuna);

10. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1945.Bütçe yılı Kesinhesabına ait Uygunluk Bil-

diriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/143) (Sayıştay Komisyonuna);

11. — Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1945 Bütçe yılı Kesinhesabına ait Uygunluk Bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/144) (Sayıştay Komisyonuna);

Rapor

12. — Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünel'in, Gedikli Erbaş Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Savunma Komisyonu raporu (2/74) (Gündeme);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Sıtkı Yırcalı, kâtipler :

Muzaffer Önal (Tokad), Fıruzan Tekil (İstanbul)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in, bazı suç ve Cezaların Affı hakkındaki Kanununun 6 ncı maddesine bir fıkra ilâvesine dair olan Kanun teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi (4/107)*

T. B. M. M. Başkanlığına
Bâzi suç ve cezaların affı hakkındaki Kanu-

nun 6 ncı maddesine bir fıkra ilâvesine dair olan kanun teklifimi geri alıyorum.

Gereken muamelenin yapılmasını rica ederim.

İstanbul Milletvekili
Senihi Yürüten

BAŞKAN — Geri verilmiştir efendim.

4. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — *Kars Milletvekili Esat Oktay'ın, Ardahan'da bir sağlık merkezi açılmasının düşünlüp düşünülmediğine dair Sağlık ve Sosyal*

Yardım Bakanlığından sözlü sorusu (6/174)

BAŞKAN — Bakan bulunmadığı için soru 2. II. 1951 Cuma gününe bırakılmıştır.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Maarif Teşkilâtına dair olan 789. sayılı Kanununun 22 ncı maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/61)*

BAŞKAN — Müzakeresine devam ediyoruz. Söz sırası Komisyon Sözcüsünündür.

K. SÖZCÜCÜ ÖMER MART (Çanakale)
— Muhterem arkadaşlar; pazartesi günü müzakeresine başlanılan teklif mahiyeti itibarıyla

kısaca şöyle hulâsa edilebilir: Maarif Vekâleti teşkilâtına dair 789 sayılı bir Kanun vardır. Bu kanunun 22 nci maddesi mevzuu müzakeredir. O maddede aynen şöyle denir. «Maarif Vekâleti muallimlerin maaş ve derecelerine hâlel gelmemek üzere lüzum gördüğü yere tahvil eder» Şimdi işte teklif sahibi arkadaşımız bu maddeyi bâzı esbaptan dolayı lüzumsuz görüyor. Ve bunu kaldırmalıyım diyor. Kaldırılması babında ileri sürülen esbaba gelince: deniyor ki, Maarif Teşkilâtına dair 789 sayılı Kanunun 22 nci maddesi Millî Eğitim Bakanlığına muallimleri hiçbir tahkik ve teftişe lüzum görmeksizin istediği yere tahvil etmek ve kabul etmeyenleri müstafi addeylemek salâhiyetini vermekte mağdurların şikâyet dâvaları Danıştayca da kabul edilmemektedir.

Şimdi bir az evvel okuduğum madde şüphesiz hatırı âlilerindedir. Maddede lüzum gördüğü yere tahvil eder deniyor. Muhakkak ki heyeti aliye takdir buyuracaktır; lüzum, teftiş ve tetkik olmadan tebeyyün etmez. Maarif Vekâleti lüzumu tesbit eder ve bu lüzum tesbiti de ya bir teftiş mekanizması vasıtasıyla yapılır yahut da alâkalı dairelerin gösterdikleri delillerle. Lüzum bu şekilde tahassül eder ve Maarif Vekâleti bir öğretmeni bir mahalden diğer mahalle nakleder. Sonra, ikinci olarak ileri sürülen mucip sebeplerden birisi de ortada deniyor, bir Memurin Kanunu varken ve o Memurin Kanununun 42 nci maddesi varken böyle bir maddeye, Maarif Vekâleti Teşkilât Kanununda nasıl olurda yer verilir?

1926 senesinde 788 sayılı Kanunun 42 nci maddesi, tahvil, rızaya tâbidir, hükmünü müfid idi. Lâkin ondan beş sene sonra, 1931 yılında 1777 sayılı Kanunla bu madde tâdil edildi. Tadil esbabı mucibesi çok şayanı dikkattir, heyeti aliyenizin ittilana aksetmesini zaruri gördüğümün dolayı müsaadeleri ile okuyacağım. Bakınız ne diyor? Evvelâ muaddel maddeyi okuyayım. «Memurin Kanununun mevzu bahis 42 nci maddesi.. ki halen mer'idir.» Muhalifler iddialarında o varmış gibi, ona istinaden fikir irat ediyorlar, (Sağdan gürültüler) muhalefet şerhi verenler, siz değilsiniz. Evet efendim 1777 sayılı Kanunun ikinci maddesi aynen şöyledir:

«Bir derece veya sınıfta bulunan merkez veya mülhakat memurları lüzumu sabit olduğu takdirde tâyinlerindeki usule göre Vekâlet ve-

ya Vilâyetçe (bakınız hattâ vilâyetçe) aynı derece veya sınıftaki diğer memuriyetlere tâyin olunabilir.»

Sormak lâzımgelir, neden acaba o zamanın Meclisi, 1926 da çıkan Memurin Kanununun bu 42 nci maddesini tadil zarureti duymuştur?

İşte esbabı mucibe «Bir memurun esbabı idariyeden dolayı bir mahalde ipkasının mahzurlu bulunduğunu prensip itibariyle, Memurin Kanununda dahi kabul edilmiş, ancak bu cihet birtakım kayıt ve şartlara tâbi tutulmuştur. (Bilhassa memurun - bilhassa mühimdir - arkadaşların nazarı dikkatini celbederim.) Halbuki memurun tahvilini icabettiren sebepler, kanunun da kabul ettiği gibi, yani Memurin Kanununun da kabul ettiği gibi, ekser ahvalde ne inzibati, ne cezai tatbikatı müstelzim olmıyarak sırf takdir ve idari mahiyetinde bulunduğundan, bunları, memuru tâyin eden makamın takdirine bırakarak memleketin menfaati âliyesi namına bir ceza mahiyetinde olmıyarak tatbik etmekte âmir, serbest bırakılmalıdır. Bu sebeple Memurin Kanununun 42 nci maddesi tadil edilmiştir.

Gelelim muhalefet şerhine iştirak eden arkadaşlarımızın istinat ettikleri diğer bir maddeye:

Deniliyor ki, Memurin Kanununun 35 nci maddesinde tahvil cezai bir mahiyeti haizdir. Yani tahvil mahza bir cezadır.

Bendeniz buna hayır demiyeceğim. Ancak Memurin Kanununun 35 nci maddesini aynen okuyacağım, bu madde halen mer'idir.

Maddede şöyle deniliyor: «Memurun aleyhine inzibati bir cezai muameleyi müstelzim olmamak üzere halk tarafından vukubulan ve dairesi aidesi tarafından vârit görülen şikâyet üzerine mahalline müfettiş veya muhakkik gönderilir, tahkik raporları İnzibat Komisyonunca badettetik vâkı şikâyet teyyüt ederse o memurun rızasına bakılmaksızın mezkûr komisyon kararıyla tahvili caizdir.»

Ondan sonra bunun tefsiri istenmiş 553 sayılı Karar alınmış bu kararda deniliyor ki: Memurun müdafaasının bu hususta alınmasına lüzum yoktur. Çünkü mecburî tahvil inzibati cezalardan madut değildir. Demek ki tahvil ceza değildir, inzibati cezalardan madut değildir.

Ben çok temenni ederim ki Pazartesi günü konuşan muhterem arkadaşımız Vasfi Mahir Bey, kendisinin imza koyduğu muhalefet şerhinde istinat olunan 42 nci maddenin hayatta olup olmadığını tahkik buyursunlar.

Bâzı tembel müfettişlerin zor bir tahkikatı Maarif Teşkilâtı Kanununun 22 nci maddesine dayanarak hal yolunu tuttuklarını ifade eden bu arkadaşımız, bir himmet ve gayret göstererek, bu maddelerin ruhuna nüfuz etmeli ve dolayısıyla kendisini, kendilerini müfettişleri tavzif eylemiş olduğu sıfatla tavziften masun bulunduğumalıydı. Bu kadar bir dirayeti ve kıyaseti kendisinden beklerdik. Fakat maalesef inkisarı hayale uğradık. Bu kürsüden mesnetsiz idareî kelâm olunmuaz. Bir iddianın subutu vakialara ve hakikatlara istinat ettirilmekle mümkündür. Muhayyilede inşa olunan şatoların hiçbirisi bankada ipotek için makbul değildir, arkadaşlar. (Gülüşmeler, alkışlar).

Saniyen muhalefet şerhinde - Halk Partili arkadaşları kasdetmiyorum - muhalefet şerhini vermiş olan arkadaşları kasdediyorum, « her ne kadar 5434 sayılı Kanunla 788 sayılı Kanunun 42 nci maddesi tadil edilmişse de » kaydı var. Halbuki bu, o kanun bir ek kanundur, Memurin Kanununun bir maddesini tadil elen bir kanun değildir. Başlıbaşına bir kanundur ve bu kanunun ikinci maddesi aynen şu hükmü ihtiva etmektedir. Maddeyi okuyorum : «Bakanlar merkez ve iller teşkilâtında aylıkla çalışan her hangi bir memuru, yapılması o bakanlığa ait bir iş için orada bakanlık teşkilâtı ve boş vazife bulunup bulunmaması ile mukayyet olmaksızın kadrosu ile yurt içinde dilediği yerde çalıştırılabilir.»

Madde aynen bu.

Muhalefât şerhini veren arkadaşlarımız bu maddenin bakanlara verdiği salâhiyetin sümui ve şiddet bakımından maarif teşkilâtına ait kanunun 22 nci maddesi ile kıyas edilemeyeceğini ifade ediyorlar. Halep orda ise arşın burda. İkisini de okudum. Hangisinin daha şâmil ve daha şedit olduğu da ortada.

Hem ne hacet? Biz burada bir sümül ve şiddet müsabakasına hakemlik yapacak değiliz. Meali ister şedit ister mülâyim olsun, her iki halde de düşünülecek eihet, böyle bir maddenin vücudunu haklı gösterecek bir şeyin vârit olup olmamasıdır. Bundan evvel de arzettiğim gibi

böyle bir kaydın mevcudiyetini haklı ve hattâ zaruri göstren sebep mevcuttur. O da şudur : Âmme hidematının lâyıkiyle ifası endişesi ve bu hizmetlerin lâyıkiyle ifasına medar olmak üzere Hükümetin memurları üzerinde bir hakkı tasarrufa malikiyeti keyfiyeti. Bu, idare hukukunda yer alan en mühim bir prensiptir. İpin ucu bende mi olacak, yoksa bir maslahatın icrası için istihdam ettiğim adamlarda mı? Kendisine Ankara'da her hangi bir okulun tapusunu mu vereceğim, yoksa o memuru maslahatın icabetirdiği yere mi göndereceğim?

Sonra efendim, Vasfi Mahir Bey arkadaşımız; diğer vekâletlerin teşkilât kanunlarında bu mealde mevat mevcut değildir, buyurdular. (Var sesleri) Efendim, Vasfi Mahir arkadaşımızı tatmin etmek zaruretindeyim. Kendileri o külfete tahammül etmemişler, azıcık zahmet buyurup da kanunları karıştırsalardı mesele kalmazdı. Ben tenbellik sıfatıyla tavsif olunmamak için kanunları karıştırdım. Şimdi arkadaşlar bu Teşkilât kanunlarının maddelerinin müsaadenizle okuyacağım, hepsini aynen okuyacağım :

Hariciye Vekâletinin Teşkilâtı hakkındaki 3312 sayılı Kanuna ek 4037 sayılı Kanunun birinci maddesi : «Haiz bulunduğu derece ve ünvanını muhafaza eylemek ve bulunacağı mahalle göre 1906, 3312 ve 3656 sayılı Kanunlar mucibince maaş ve temsil tahsisatı verilme ve 1843 sayılı Kanun hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, kadro dâhilinde ki, bir memur, vekâletçe lüzum görülen her hangi bir yerde istihdam olunabilir».

Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanunu, (3203) Kanununun 18 nci maddesi :

Merkez ve vilâyetler teşkilâtına dâhil bulunan maaşlı ve ücretli teknik memur ve müstahdemler lüzumu halinde aldıkları maaş ve ücretle vekâlete ait her hangi bir iş için orada vekâlet teşkilâtı ve münhal vazife bulunup bulunmamak ile mukayyet olmadan tâyinlerindeki usule göre icabeden yerlerde çalıştırılabilir.

Bu madde şiddet itibariyle Maarif Vekâleti Teşkilât Kanununun 22 nci maddesiyle bir mukayese edilsin.

Sihhat ve İctimai Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurin Kanunu, 3017 ve 4258 sayılı Kanunun 78 nci maddesi :

«Sihhat ve İctimai Muavenet Vekâleti, kendi teşkilâtı ile Hudut ve Sahil Umum Müdürlüğü

Teşkilâtında maaş veya ücretle istihdam ettiği her hangi bir memuru, ifası vekâlete ve yahut umum müdürlüğe ait bir vazifenin görülmesi için vekâletin veya umum müdürlüğün teşkilâtı ve onun hâl vazifeleri bulunup bulunmamasıyla mukayyet olmaksızın derecesi maaşıyla veya ücretiyle merkez veya taşrada kullanabilir».

Maliye Bakanlığı Teşkilât ve Vazifeleri hakkındaki 2996 sayılı Kanununun 42 nci maddesinin 2 nci fıkrası : «Maliye Vekâleti merkez ve vilâyetler teşkilâtında maaş veya ücretle istihdam etmekte olduğu her hangi bir memur veya müstahdemi ifası vekâlete ait bir iş için, orada vekâlet teşkilâtı ve münhal vazife bulunup bulunmamasıyla mukayyet olmaksızın kadroda gösterilen tahsisatiyle dilediği yerde kullanabilir..

Ulaştırma Bakanlığına ait 4770 sayılı Kanunun 30 ncu maddesi. (Kâfi kâfi sesleri) Mademki kâfi görüyorsunuz devam etmiyeyim. Ticaret, İktisat ve Tarım Bakanlıkları aynen devam edip gelmektedir. Her vekâletin Teşkilât Kanununda bu kaydın vücudu muhakkak ki, bir zarurettен neşet ediyor. Ve bu zaruret demin de arzettiğim gibi âmme hizmetlerinin ifası zaruretilir. Âmme hizmetlerinin lâyıkiyle ifası ise Hükûmete memur üzerinde bir hakkı tasarruf bahşelemekle mümkündür.

Şimdi efendim, muhalefet şerhini veren arkadaşlar, geçen günkü müzakerede burada dediler ki, bu salâhiyet hükümde esasen Memurin Kanunu ile verilmiştir. Vekâlet Teşkilâtı kanunlarında bunu tekrara ne lüzum var. Ama, bir de kanun tedvini tekniği denilen bir şey vardır : Memurin Kanunu tıpkı bizim Anayasamız gibidir. (Hayır sesleri) Evet Vasfi Mahir Bey, o mânadaki memurlar için umumi hükümleri vaz'eder ve her vekâlet bu umumi hükümler çerçevesi dâhilinde kendi hususi kanunlarını hazırlar.

«Hal ve keyfiyet böyle olduğu içindir ki, 788 sayılı Kanunun esbabı mucibesinde mündericî temenniyat meyanında şu da vardır : Her vekâlet, memurlarına ait hususi kanunların bir an evvel ihzârı ve Meclisi Âliye takdimi.» O zamanki encümen, bizi diyor, bu kanunu hazırladık fakat bununla iş bitmez. Her vekâlet kendi teşkilât kanunlarını da süratle hazırlasın ve Meclisi Âliye takdim eylesin. Muhalefet şerhini veren arkadaşların istinat ettikleri ikineî bir nokta da 22 nci maddenin keyfî ve indî

olarak kullanılmaya çok elverişli olduğudur. Evet, her madde öyledir. Fakat âmire takdir hakkını tanımak, âmire hizmetlerinin ifası için mutlâk bir zarurettir. Bu zaruret ortada iken sadece madalyonun bir tarafına atfı nazâr etmek, zannediyorum, biraz dar görüşlülük olur. Bu salâhiyet sayesinde ki, Hükûmet icrayı hükümet etmektedir. Hem hiç endişe etmesinler, Meclis de sual müessesesi, maşaallah, vızır vızır işlemektedir Kendilerine bir ihbar vâkı olduğu takdirde derhal istedikleri bakan sığaya çekerler, neden bu adamı falan yerden kaldırdın da falan yere attın derler. Bakan bu sorunun cevabını vermekten âciz kalırsa her halde mevkiini fazla tutmak istemiyecektir. Teklif sahibi arkadaşımız Trabzon Milletvekili Muhterem Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, teşriî hayatlarında kendilerine vâkı ihbarlar üzerine, hep maziden bahsettiklerine göre neden acaba o zamanın Hükûmetini bir sığaya çekmek külfetine katlanmamışlardır

Şimdi arkadaşlar kısaca hulâsa etmek lâzımgelirse, âmme hizmetlerinin ifası için Hükûmet denilen mekanizmaya bir takdir ve tasarruf hakkı tanımak zaruridir. Bu zaruret hukuکی olduğu içindir ki, her teşkilât kanununda bu mealde bir madde daima yer almıştır. Ve memur Devlet hizmetini kabul etmekle Hükûmetle, yahut Devlet ile âdeta zımni bir mukavele akdetmiş demektir. Memuriyeti kabul edince zımni bir mukavele şu şekilde bir vuzuh kazanır ve memur zımnan der : Mevcut mevzuat ile ve bundan sonra vücut bulacak mevzuatın ileri sürdüğü takyidat ile kendimi mukayyet sayacağım. Ondan sonra gel, seni falan yere tâyin ettim denir. Binaenaleyh, bir memurun peşinen kabul ettiği takyidatı, bu sefer kendisinin bir hakkı imiş gibi ona bahşetmeye kalkışmak âmme hizmetlerini rencide eder ve Devlet mekanizmasını âtil bir vaziyete düşürür.

Efendim, madde antidemokratiktir. Bu antidemokratik kelimesi son zamanlarda rasgele kullanılmaya başlanmıştır.

Bir maddenin veya bir hükmün antidemokratik oluşunun elbette bir kıstası olması lâzımgelir. Muhalif arkadaşlarımız, bunda kıstasın ne olduğunu aslâ ifade etmediler. Kıstas gayet basit :

Eğer bir kanun, Kanunu Esasiyenin fertlere taandığı beşeri hakları reddeden bir hükmü ih-

tiva ediyorsa, bu kanun antidemokratiktir. Bunun dışındakiler antidemokratik sayılmazlar.

İşte arkadaşlar, kısaca arzettiğim esbabı mucibeye istinaden, yani âmme hizmetlerinin lâyi-ki ile ifası zaruretine binaen teklifin reddini ve komisyon raporunun tasvibi hürmetlerimle rica ederim.

BAŞKAN — Millî Eğitim Bakanı, buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFKİ İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlar;

Bir kanun maddesinin kaldırılıp kaldırıl-maması üzerinde görüşülmektedir. Bu mevzuda her arkadaş lehte ve aleyhte söyleyecek sözler bulabilir. Büyük Meclis elbetteki hakikatın ne tarafta olduğunu tesbitte güçlük çekmez ve yanılmaz. Ve bu mevzuda lehte veya aleyhte söylenen her söz ve fikre hudutsuz hürmetimiz vardır. Bununla beraber 20 seneden beri yürürlükte olan bir madde dolayısıyla bu kürsüde ileri sürülen bazı noktai nazarlar Bakanlığımızca dikkate şayan görülmüştür. Ben mâruzatımı ikiye böleceğim. Evvelâ geçen celsedeki bir milletvekilinin sözlerine temas edeceğim ve bilâhare de madde hakkındaki noktai nazarımızı arzedeceğim.

Peşinen şunu da arzetmek isterim ki Vasfi Mahir arkadaşımızın tahmini hilâfına heyecanlı değil gayet sâkin konuşacağım. Temenni ederim ki konuşmalarımın sonunda kendileri de heyecana kapılmasınlar. (Gülüşmeler)

Vasfi Mahir arkadaşımız meslekten yetişmiş bir insan olarak bu 22 nei maddenin nasıl sui-istimal edildiğini uzun uzun izah ettiler ve suç tesbit ederek öğretmeni olduğu yerde teşziye ve belki de meslekten taretmek gerekirken güç olan bu işe lise müdürleri ve maarif müfettişlerinin yanaşmadıklarını ve işin kolayına saparak (her ne kadar iffetsizliği sâbit olmuyorsa da, veyahut her ne kadar komünistliği sâbit olmuyorsa da veyahut her ne kadar şusu veya busu sâbit olmuyorsa da bir başka yere nakli uygundur) mütalâasıyla öğretmenleri perişan ettiklerini söylediler.

Maarifçi bir arkadaşım bir vukufa dayanması zaruri olan bu sözleri beni eski yıllara ait bazı teftiş raporlarını tetkika sevketti. Ve hakikaten bu iddiaların doğruluğunu yani suçun tesbit edilip teşziyesi cihetine gidilmiyerek öğretmenlerin nakillerini istemek yolunu tutan

müfettiş raporlarının ve müfettişlerin mevcudiyetini tesbit ettim. Meclisi bu bakımdan tenvir ederim ümidiyle ve bu raporlar hakkında bir fikir vermek maksadıyla bâzılarının neticelerini yüksek huzurunuzda arz ediyorum.

1. Daha üstün başarı göstermek kabiliyetinde olduğu halde, kalkınma hamleleri müşahede edilen enstitüyü daha fazla yükseltmek ve iyi niyetle harekete geçen müdürü desteklemek yolunda beklenen gayreti sarfetmediği görülmüştür. Müdürle aralarında antipati mevcut olduğundan ceza mahiyetinde olmaksızın, aynı görevle başka yere nakli uygundur.

Tarih : 29 Ocak 1949

(İmza sesleri). İmzayı vermeyeceğim. (Gülüşmeler).

2. Ahlaksızlığı şâyi olan ilcesi kesim denetmeni (X) hakkındaki bu iddialar tam sabit olmadığından ve kanuni cezayı gerektirmediğinden yapılacak işlem olmadığı, ancak dedikodu kasabaya yayılmış olup adı geçen denetmenin durumu sarsılmış bulunduğundan kendisinin başka bir yere naklinin uygun olacağı kanaatinde bulunduğumu saygılarımla arz ederim.

Tarih : 24 Nisan 1950

Yani 14 Mayıs'a üç hafta kala . . .

3. Gece yarısı okula içkili bir halde gelecek gece bekçisini sert muamelelerle azarlayıp işinden çıkaran, ve okuldan dışarı atan, bu hareketinin reaksiyonu olmak üzere gece bekçisinin bıçakla tecavüzüne mâruz kalan, kaçarken merdivenlerden düşüp iki dişi çıkan, beke ile boğuşurken 33 yerinden yaralanan Lisesi müdürü (X) in hareketleri müdürlüğün getirdiği vekar, temkin ve kavrayışın kendisinde bulunmadığını gösterdiğinden ve hâdisenin çevrede ve okulda çirkin ve mesleke zararlı tesirler bırakmış olmasıyla kendisi mesleki şeref ve otoritesini kaybedip artık müdürlük yapamıyacak (.) da duramıyacak bir hale geldiğinden müdürlüğün üzerinden alınmasının ve öğretmenlikle başka bir yere naklinin uygun olacağı kanaatinde bulunduğumu saygılarımla arz ederim.

Tarih : 9 Haziran 1949

4. Lisesi öğretmeni Bay (x) 60 yaşını geçmiş bulunmaktadır. Zeki ve sem-

patik bir tiptir. Aynı yerin yerlisidir. Oldukça da varlıktır. İçkiye düşkündür. Hoşmeşrep oluşuyla dış muhitte sevilmekte fakat, meslek çerçevesindeki tesiri iyi bulunmamaktadır. Mesleki çalışma için kendini yormamakta, içki içip vaktini hoş geçirmeye bakmaktadır. Bu halinin öğretim ve eğitim ödevlerine menfi tesir yaptığı ve kendisini vazifeyi ihmale sevkettiği muhakkaktır. İçki kullanmak itiyadında olduğu tesbit edilmiş bulunmakta ise de bundan mütevellit hareketleri tam kanuni delillerle tesbit edilmiş olduğundan hakkında kanuni muamele yapılmamaktadır. Esasen ihtar ve ceza ile meslekî çalışmasından daha iyi randuman almak veya kendisini ıslah etmek melhuz değildir. Bu şekilde devamına da müsamaha doğru olamaz. Çünkü öğretim gereği gibi yapılmamakta ve öğrenciler istenen derecede yetiştirilmemektedir. Ayrıca, öğretmen bu haliyle okulun terbiyevi havası için de zararlı olmaktadır.

Kanuni imkânlar müsait olduğu takdirde emekliye ayrılması; bugün bulunduğu muhitte ve okulda içkili o'şunun fena tesirleri görüldüğünden başka bir yere naklinin uygun olacağı kanaatinde bulunduğumu saygılarımla arz ederim.

Tarih: 27 Aralık 1948

5. Kız öğrencilerini evine çağırarak öpüp okşama şeklinde iffetsizlik yaptığı iddia edilen ve suçu sabit sayılarak İl Disiplin Kurulu Kararıyla işinden çıkarılmış olan . . . Vilâyetin ilkökul öğretmeni bay (x) hakkında ileri sürülen iddialar tam ve kanuni delillerle sabit olmadığından öğretmenliğine tekrar tâyininin, ancak vilâyet millî eğitim müdürü ile valinin sevgi ve itimadını kaybetmiş olduğundan ve bu çevrede hakkındaki dedikodular yayılmış olduğundan başka ile verilmesinin uygun olacağı kanaatinde bulunduğumu saygılarımla arz ederim.

Tarih 26 Kasım 1949

6. Bay (x) in öğrencilere soleculuk telkinlerinde bulunduğu dair iddialar tahakkuk etmemektedir. İddialar şüphe dedikodu ve şayia halinde kalmakta, öğretmenin suçu olduğunu gösterecek müspet ve kanuni deliller bulunmamaktadır. Bundan dolayı hakkında kanuni bir muamele yapmaya imkân yoktur. Ancak bu hususlar çevrede şayi olduğundan başka bir yere

nakli ve kontrolü uygun olabilir.

Tarih 15 Nisan 1950

Muhterem arkadaşlar, şimdi bu rapor mevzuundaki mâruzatımın en mühim noktasına geliyorum. Bütün bu raporların altında müfettiş Vasfi Mahir'in imzası bulunmaktadır. (Vasfi Mahir tarafından alkış) Ben Millî Eğitim Bakanı olarak Maarif Müfettişi Vasfi Mahir'i bu raporlarından dolayı tenkid edecek değilim. Fakat Milletvekili Vasfi Mahir'in Maarif Müfettişi Vasfi Mahir'i bu kadar ağır ve istihza ile tenkid etmiş bulunmasına da, mâni olacak iktidarda değilim. (Alkışlar) Bu arkadaşımız bize demokrasinin en güzel örneklerinden birini yani kendi kendisini tenkid etmenin şaheser örneğini vermiştir. Tebrik ederim. (Bravo sesleri alkışlar)

Arkadaşımızın bu vesile ile gelecekte huzurunuzla getirilecek olan Teşkilât Kanunumuz hakkındaki muhayyel ve yalan yanlış ifadeleri üzerinde bir saniye bile durmayacağım.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Objektif konuşunuz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFIK İLERİ (Devamla — Geçen celsede «be birader» diye hitap edilirken nerede idiniz muhterem arkadaşım? (Gürültüler, devam devam sesleri).

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmalıyım.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Bir Milletvekiline bu tarzda hareket etmesine müsaade etmeyiniz. (Hakaret yok sesleri).

BAŞKAN — Buyurun devam edin.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFIK İLERİ (Devamla) — Şimdi bahis konusu olan 22 nci madde hakkındaki kanaatlerimizi kısaca arz edeyim :

a) Bu kötü ellerde az da olsa haksız yere öğretmenler aleyhinde kullanılabilir bir mahiyettedir.

b) Bu maddeye dayanılarak kütleli olarak eski iktidar zamanında yapılan nakil işlerine tipik misal İstanbul'dan yapılan son 152 öğretmenin nakli işidir. Bu nakil keyfiyetinin haksız ve ölçüsüz olduğuna inanan ve tesbit eden muhterem selefim Avni Başman bunların bir kısmını yerlerine iade etmişti. Geri kalanları da vazifeye başladığımdan kısa bir zaman sonra yerlerine ben iade ettim.

c) Biz bu maddeyi memleket ve millet istik-

balini ellerine gurur ve itimatla tevdi ettiğimiz aziz öğretmenlerimizin bir tekinin aleyhinde ve haksız yere kullanmadık ve kullanmayacağız. Bir yanlışlık eseri olarak tatbik ettiğimizi anladığımız takdirde tashihini vazife bileceğiz ve hatasını düzeltmiş insanların vicdan huzurunu tatacağız. Bu maddeyi hangi unsurlar hakkında tatbik ettiğimizi büyük bir ekseriyetle sıkı temas halinde bulunduğumuz Yüksek Meclisin muhterem üyeleri bilirler. Bu maddenin bizim zamanımızdaki tatbikından huzursuzluk duyanlar bu millete huzursuzluk vermiş olan ve vermekte bulunanlardır (Bravo sesleri) Biz doğru bildiğimiz ve memleket ve milletin hayrına olduğuna inandığımız yolumuzda kıl kadar şaşmadan yürüyeceğiz.

c) Bu maddenin kaldırılmasını ve fakat yerine hizmetin ifası ve öğretmen haklarını koruma bakımından zaruri olan ve demokratik bir hüviyete sahip bulunan bir kanunun ikamesi suretiyle kaldırılmasını arzu ediyoruz ve bu hususta öğretmenlerin terfi, teziye ve nakilleri hakkında bir kanun tasarısı hazırlamakla meşgulüz. Bu tasarının hazırlanmasında Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Birliği ile de temas halindeyiz.

d) Şunu kısaca belirtmek isterim ki, yarınki Türkiye'yi bütünü ile kendilerinden beklediğimiz Türk öğretim ailesinin maddi ve mânevi refah, huzur ve emniyet içinde çalışmalarını tek arzumuzdur. Bu yolda mesai sarfetmekten hiçbir zaman fariğ olmayacağız.

e) Kanunların iyi hazırlanıp icra makâmına tevdiî işi Yüksek Meclise aittir ve mesuliyeti de elbetteki Yüksek Meclisindir. Biz icra mevkiinde olanlar elimize verilen kanunun iyi tatbik edilip edilmemesinden sorumluyuz. Bu itibarla Yüksek Meclis bu maddenin derhal kaldırılmasını arzu ederse bir tek kelime ile itiraz etmeyip bu kararın bir hak kararı olduğuna inanarak hürmetle telâkki edeceğim. Yok Yüksek Meclis sevkedeceğimiz tasarıya değin bu maddenin devamını uygun bulursa bu takdirde bu maddeyi hiçbir suretle kötüye kullanılmıyarak sadece zararlı unsurlar aleyhinde tatbik edeceğimizi ve gayriâdilâne tatbikattan kendimizi korumak için titiz ve hassasiyetle çalışacağımızı arz eder ve bu vesile ile aralarımızda çalıştığım müddetçe en mühim bir vatan hizmeti yaptığımı inandığım ve

gurur duyduğum aziz Türk öğretmenlerine selâm ve hürmetlerimi sunarım. (Şiddetli alkışlar).

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Gümüşane)
— Sayın Başkan derhal söz istiyorum. Şahsımı mevzuubahsettiler.

BAŞKAN — Tüzükte, derhal söz verileceğine dair bir kayıt yoktur. Sıranız gelince söz verilecektir.

İlhan Dizdar, buyurun.

İLHAN DİZDAR (Sivas) — Aziz arkadaşlarım nesli âtiyi yetiştirmek gibi en mühim bir âme hizmetini deruhde etmiş olan öğretmenlerimizin de, nakli, tahvili, terfi ve azli gibi kader ve mukadderatları üzerinde müessir olacak herhangi bir tasarrufun bir hak ve hukuk rejimi içinde cereyan etmesi lâzımdır.

İstikrarlı bir hayat, her meslek erbabı için ne kadar lâzımsa öğretmen zümresinin muvaffakiyeti, Millî Eğitim dâvamızın tahakkuk ve inkişafı bakımından çok lüzumlu ve ehemmiyetlidir.

Diğer mesleklerde olduğu kadar, maarif mesleğinde de nakil ve tahvil işlerini objektif bir nizama bağlamak, Yüksek Meclisin üzerinde önemle ve hassasiyetle tevekkuf edeceği bir mevzudur. Binaenaleyh öğretmenlerin meslek dışında gelen tesirlerle indî ve keyfî sebeplerle sorgusuz, sualsiz yerinin değiştirilmesi bu meslek bünyesinde daima yıkıcı olmuştur.

Sebepsiz tahvillerin adalet fikrini rencide eden mahzurlarından sarfı nazar, öğretmen evvel emirde bir ilim ve fikir adamıdır. Her meslek erbabından daha ziyade evvelâ okumaya ondan sonra okutmaya mecbur olan bu zümre hiç olmazsa branşını ilgilendiren eserleri takip ve evinde bir kitaplık tesis etmek zorundadır.

Hiç beklenmedik bir anda nagihani bir emirle yeri değiştirilen öğretmen - bu hal bir de sık sık tekrür ettiği takdirde - bu kitaplığını taşımanın tahmil edeceği maddi ve mânevi külfet ve ıstırapı bir lâhza teemmül etmek gerektir. Rızasıyla veya inzibati sebepler dışında öğretmenin yeri değiştirilmemelidir. Ancak Millî Savunmada cari olduğu üzere muayyen yurt bölgesinde nöbetleşerek vazife deruhde edilmesini icabettirecek hâllerde de yeri değiştirilecek öğretmene bir yıl önce haber verilmelidir.

Bu itibarla Memurin Kanunu ile Maarif Teşkilâtı Kanun ve yönetmeliklerinde derpiş olunan sebepler dışında mücerret bir tahvil hükmünü ihtiva eden 22 nci madde kanaatimce

keyfilik ve huzursuzluk âmilidir. (Bravo sesleri)

Ayrıca İller İdaresi Kanununun valilere tanıdığı mücerret tahvil salâhiyeti de ayrıca o mevzuda üzerinde tevakkufa şayandır.

Hulâsa arkadaşlar, öğretmen zümresini âdetâ ambalâjı yapılmış sevke müheyya bir eşya ve emtia haline getirmiş olan bu ve bu kabîl maddelerin kaldırılması yolundaki teklifin kabulü adalete uygun olacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar)

Sonra arkadaşlar Maarif Teşkilât Kanununun 22 nci maddesi ayakta durduğu müddetçe her yeni gelen bir vekilden teminat mı alacağız; bu salâhiyeti hüsnü istimal edecek misiniz? Adalet ölçülerine, objektif esaslara uygun olarak tatbik edecek misiniz? diye Yüksek Meclisiniz her bakan değıştikçe böyle bir teminat almak lüzumunu hissedecek midir?

Binaenaleyh 22. madde hence lüzumsuzdur. Hiçbir bakımdan kabilimüdafaa değildir. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, ben tadili teklif edilen 22. maddenin leh ve aleyhinde konuşmıyacağım. Yalnız memurlar arasında memuriyet mahalleri bakımından mevcut olan huzursuzluk şöylece izah edilebilir.

BAŞKAN — Yalnız, sadet içinde kalmak şartıyla.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Devamla) — Evet.

Arkadaşlar, gerek muallimler, gerekse diğer memurlar memleketin en iyi yerlerinde bilhassa İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Adana gibi güzel yerlerinde yerleşmiş burada emlak ve akaar sahibi olmuş ev bark edinmiş ve hattâ yollu, yolsuz birçok fırsatlardan istifade ederek han, apartman yaptırmış, medeniyetin bütün nimetlerinden istifade etmiş, çoluk çoğunu okutmuş ve böylece müreffeh bir vaziyete gelmiş olmalarına mukabil memleketin şark bölgelerinde inim inim inliyen on binlerce memurun ıstırabına ve inlemelerine alâka gösterilmiştir.

Buna mukabil Beytüşşebab'da, Hakkâri'de, bizim gibi birçok bahtsızlar senelerce çoluk çocuk ile perişan bir vaziyette hasta bir durumda olmamıza rağmen feryatlarımızı dahi dinletmemiş idik. 22 nci maddeyi tâdil etmeden ev-

vel bu dâvayı kül halinde ele almak, formüle etmek ve bütün memurların memuriyet mahallerine ait bir barem kanununun yüksek heyete takdim etmek mecburiyeti karşısında bulunuyoruz.

Arkadaşlar, 22 nci madde ile ilgili olarak bir noktayı da arz etmek isterim:

Bugün öğretmenler arasında köy öğretmenleriyle şehir öğretmenleri - ilköğretimde şüphesiz - dâvası mevcuttur. Köy öğretmenlerinin feragatle köyde çalışmalarına karşılık, her türlü nimetlerden mahrum, külfetleri omuzlarında taşımakta ve maneviyatları sarsılmış bulunmaktadır. Bir hatıramı kısaca nakletmeğe müsaadenizi rica edeceğim:

Beytüşşebab'da hâkimdim. Oranın Hilâl köyü vardır. 17 seneden beri bu köyde muallimlik yapan bir hoca Türkçeyi unutmmuş, orada Kürtçe tedarisat yapıyordu. Bunu gözümle gördüm. Acısı çoktu, müteaddit defalar başka yere nakli için müracaat etmiş, fakat muvaffak olamamıştı. İlhan Dizdar arkadaşımın da işaret ettiği gibi muayyen zamanlarda hâkimler de dâhil olmak üzere memurları kül halinde mahrumiyet muntakalarına nakletmek ve orada muayyen bir müddet çalıştıktan sonra iyi yere almak suretiyle içtimai adaleti tesis etmek mecburiyetindeyiz. Bu, iktidarımıza düşen başlıca vazife olacaktır. Hergün almakta bulunduğumuz müteaddit mektuplarda bu dertleri okumaktayız. Beni buradan alda, şuraya naklet, diye birçok mektuplar almaktayız. Eğer biz bu işi tahakkuk ettirmesek dert ilânihaye devam edecektir.

Arkadaşlar, ilk öğretimin köy ve şehir dâvasını halletmek için günün birinde belki Maarif Vekilinden şöyle bir talepte bulunacağız:

BAŞKAN — Lütfen Ahmet Bey mevzuu dönünüz.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Devamla) — Bu da ilk öğretim mevzuu içindedir. Maarif Vekiline diyeceğiz ki; köy öğretmenleri meslekî bilgilerini unutmakta ve çile çekmektedirler. Bir müddet için şehirdeki öğretmenleri, köylere, köydekileri de şehire alalım. Eğer 22 nci maddede Maarif Vekilinin elinde bulunmazsa, İller Kanununun verdiği mahdut bir salâhiyetle umumi bir tahvile nasıl gidilebilir, bilmem Maarif Vekili bunu nasıl yapacak? Binaenaleyh arkadaşlar, şimdilik bu salâhiyetin her halde Maarif Vekilinin elinde bulunması lüzum ve za-

ruetine kaaniim, bendeniz bunu arz etmek isterim. (Alkışlar).

KASIM KÜFREVİ (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar, talim ve terbiye müessesesinin ülviyetine inanan bir arkadaşınız sıfatıyla aynı ülviyet havasını massetmiş bir kitleye tevcihi hitap etmenin zevki içinde huzuruza çıkmış bulunuyorum. Arkadaşlar, vazifesi sadece okuyup yazma, öğretmen olmıyan muallimi diğer meslek erbabından ayıran karakterlerin başında, her şeyden evvel dürüst, selâbet ve insicamlı bir karakter sahibi istikbali ve memleket mukadderatını kendi ellerine terketmekten büyük bir itminan duyacağımız insan yetiştirme geldiği şüpheden varestedir. Bu itibarla bu evsafa insan yetiştirme vazifesini tahmil etmiş olduğumuz öğretmenin, nasıl bu karakterleri takviye eden bir muhite ve o muhitle ahenktar mevzuata sahip olması lâzımgelirse aynı suretle her türlü idari ve ruhi baskılardan da azade bulunması iktiza eder, Acaba bugünün maarif câmiası içinde yer almış olan öğretmen böyle bir idari ve ruhi baskıdan azade midir? Arkadaşlar, 22 nci madde öğretmenin başı üzerinde tehditkâr kavisler tersim ettiği müddetçe böyle bir suale verilecek cevap ancak, hayırdır. Arkadaşlar, bu 22 nci madde demokratik anlayış ve zihniyetle katiyen kabili telif olmıyan bir tehdit, lâbirenti halinde mevcudiyetini muhafaza ettiği müddetçe öğretmen karakterinin ileride maruz kalacağı hallere ve ruhi huzursuzluğa ehemmiyet vermemek icabeder. Millete demokrasi meşalesinin hidayeti altında istikamet vermek azmiyle buraya gelmiş olan millî irade mümessillerinin böyle bir hâdiseye karşı lâkayt kalacaklarına ve bu hali ihmal ile karşılayacaklarına bir dakika dahi ihtimal vermiyorum.

Arkadaşlar cevheri icabı antidemokratik bir madde olduğunu söyledim. Şu 22 nci madde âciz kanaatime göre, kitle iradesini fert iradesine inkıyat ettirmek istiyen keyfemayeşa bir tasavvuf heyetidir.

Arkadaşlar, pekâlâ takdir buyurursunuz ki, her meslekte olduğu gibi maarifte de iktidar saikiyle değil de talihin sevkiyle her hangi emir verecek bir mevkie gelmiş insanlar mevcuttur. Hesap buyurunuz bir millî eğitim müdürü, bir millî eğitim memuru, bir müdür ile ilmî selâbeti taayyün etmiş, teditteki liyakati

bakımından gıpta celbetmiş bir öğretmen karşı karşıyadır. Bunlar arasındaki hissi istirkaba ehemmiyet vermek icap edecektir. Böyle bir durumda bulunan öğretmen âmirinin sempatisini celbetmek zaruretindedir. Aksi takdirde âmiri ile kendi arasında bir mücadele zemini hazırlanmış olacaktır. Neticede öğretmenin karşısına 22 nci madde dikilir ve bu madde dolayısıyla muallim neticesiz bir ihkakı hak macesasına atılır ve bu da bu ihkakı hak yolunda öğretmen için bir hüsrana biter ve öğretmenin binnetice uğrıyacağı bir ruh çöküntüsü karşısında o öğretmenden seciyeli insan yetiştirmesini beklemek ve öğretmenin bozulan huzurunu nazarı itibara almaksızın istikbalde memleketin idaresini kendilerine emniyetle teslim edeceğimiz insanların yetiştirilmesini beklemek, bence egoistlik olur. Ben bu şekilde hareket eden bir insanın mevcudiyetine kaani olmak istemiyorum.

Arkadaşlar; muallimin huzuru selbedilmiştir dedim. Vicdan hürriyeti içerisinde demokratik bir ahlâk nümunesi olarak aldığım öğretmen, keyfi irade sembolü olan 22 nci madde karşısında, elbette ki ruhi huzuru selbedilmiş bir insandır. İnsani duygularla meşbu bulunan bir zatın bihuzur olması için, muhakkak surette, bu 22 nci maddenin mağduru olması icabetmez. 22 nci madde mucibince mağdur kimseleri görmek de onun için ayrı bir huzursuzluk, bir üzüntü mevzuu teşkil edecektir. Bu itibarla bu maddenin mağduru olmuş bir muallim arkadaş için acı duymıyan bir vatandaş mevcut değildir. Bu durumda bulunan öğretmenlerin imdadına koşmak ise lâzımdır. 22 nci madde maarifin nomadik bir tedrisat sisteminden kurtulamayışının bir afişidir. Bugüne kadar bu vaziyette bulunan maarifimiz hâlâ istikrar bulamamış bir vaziyettedir. Ötedenberi tedrisat programını biri yapar, diğeri bozar ve bu böylece devam eder. -Bu maarifin en iyi tarifi meşhur pedagoğ olan Yohn Dewy'nin maarifimiz için verdiği raporda mevcuttur.

Meşhur pedagoğ senelerce evvel buraya celbedildiği ve maarifimiz hakkındaki noktai nazarlarına müracaat edildiği zaman vezir bir raporla maarif durumunu izah etmiştir. Hulâsa olarak diyor ki, böyle bir nakil hercümerci içinde bulunan maarifin ıslah imkânlarını araştırmak bence yersiz bir hareket olur. Her şeyden evvel istikrar bulmak, muallime bir istikrar ver-

mek zaruridir. Programlarda ne kadar istikrar lâzım ise muallim hayatında da istikrar o kadar lâzımdır. Nitekim şu 22 nci maddenin ihdas etmiş olduğu şuriş karşısında yükselen seslere kulak veren Maarif Vekâleti zaman zaman neşretmiş olduğu tamimlerle bu maddenin karakterini tağyire çalışmıştır.

Evvelâ, 30 . V . 1930 tarih ve 1812 sayılı bir tamimle Maarif Bakanlığı şöyle bir karar alıyorduk: Maarif Vekâleti muallim vazife ve mesailerinde istikrar temin etmek azmindedir. Katî zaruret ve sebep olmadıkça nakil teklifinde bulunulmayacaktır.

Arkadaşlar; evvelâ bunun huzurunuzda tahliline müsaade buyurmanızı istirham edeceğiz. Zaruri sebepler olmadıkça nakil teklifinde bulunulmaması maarifte şunu ifade eder; bu hükme takaddüm eden nakil talepleri; zaruri sebeplere dayanmamaktadır. Nitekim «katî ve zaruri sebepler» tâbiri zamanla idari elemanların muhtelif tefsirlerine yol açmış olduğundan vekâlet, bunu da önlemek maksadiyle, ikinci bir tamim neşretmiştir. 28 . IX . 1937 tarihli Resmi Gazetede neşredilen bu tamimle Vekâlet şöyle bir karar ittihaz etmiş bulunuyor :

Kendi istekleri bulunmadıkça veya haklarında tasdikten geçmiş Bakanlık yasav kurulu kararı bulunmadıkça hiçbir ilkokul öğretmenin yeri değiştirilemez.

Evvelkine nazaran katî bir ifade olmakla beraber muallim hukukunu şahsi arzulara feda eden millî eğitim müdürlerinin hareketlerini önlemek için muallim nakillerini daha esaslı ve tatminkâr hükümlere bağlamak için 12 . IX . 1949 tarihinde bir nakil yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelin 30 neu maddesini aynen okuyorum :

«Öğretmenlerin durumlarında ve çalışmalarında istikrar sağlamak maksadiyle kesin bir zaruret olmadıkça dilekleri dışında nakilleri yapamaz, mecburi nakiller tahkika dayanır.»

Aynı yönetmeliğin 32 nci maddesi; (İdari disiplin sebebiyle veya Memurin Kanununun 35 nci maddesi, veya Maarif Teşkilatına dair olan 789 sayılı Kanunun 22 nci maddelerine göre il içinde yerlerinin değiştirilmesi veya başka bir valilik emrine yerilebilmesi için o ilin disiplin kurullarının mütalâaları alınmalıdır.) der.

Muhterem arkadaşlar; bir taraftan öğretmenin naklini derpiş eden 22 nci madde, diğer ta-

raftan da kaldırılmasına ve tadil etmeye mâtuf her hükümler karşısında vekâletin bir tenakuz içerisinde bulunduğuna kaniim. 22 nci madde muallimleri nakle yarıyorsa, diğer saydığım maddeler ne için istimal edilir? Eğer diğer maddeler 22 nci maddenin esasını temin ediyorsa 22 nci maddenin kalması hususunda niçin ısrar edilmektedir?. Bendeniz bunu âcizane anlıyamamışım.

Arkadaşlar; bâzı arkadaşlarım hem burada ve hem de encümünde cereyan eden münakaşalar esnasında memur naklini derpiş eden diğer birtakım cari kanunları ileri sürerek bunlarla beraber 22. maddenin de pekâlâ ipka edilmesi tarafının iltizam edilebileceğini ifade buyurdular.

Arkadaşlar, ben bir öğretmenin ancak ve ancak malî formüller mevzuubahis olduğu takdirde, malî düsturlar münakaşa edildiği esnada memur olarak telâkki edilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Diğer ahvalde muallimin bir tedris unsuru, bir talim unsuru olarak vasıflandırılması iktiza eder. İşte diğer vekâletlerin cari kanunları, idare mekanizmasını elinde bulduran insanların haleti ruhiyelerine göre tanzim edilmiştir. Lâkin karşımızda bulunan muallimin tâbi olduğu haleti ruhiye elbette ki başka olmak lâzımdır. Bence muallimi memur telâkki etmek, Memurin Kanunu ile bu kanunu mukayese yoluna gitmek bir kıyası bâtıldır. Eğer kaziyeyi berakis olarak mütalâa edersek, şayet memur tahvil ve nakline yarıyan maddeler antidemokratik ise - ki bâzı arkadaşlar bunun üzerinde durdular - bugünkü zihniyetle kabili telif olmadığına nazaran, bâtil birtakım düsturlardır. Bâtil düsturların, mevcudiyetlerini muhafaza etmeleri diğer bir bâtilin idamei vücudu için sebep teşkil etmez. Diğer bâtiların izalesi için lâzımgelen muamele yapılır. Fakat bu bâtil her halde lâyük olduğu muameleye düçar olmalıdır.

Arkadaşlar, ben fazla mâruzatta bulunmuyacağım. Ancak 22 nci maddenin butlanına ka- il bir arkadaş sıfatıyla bu maddenin burada lâyük olacağı muameleye düçar olacağına kani bir insanın emniyet ve huzuru içinde buradan ayrılıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Mustafa Reşit Tarakçıoğlu.

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Trabzon) — Arkadaşlar, geçen Pazartesi birleşimin-

de bu 22 nci maddenin müzakeresinde malûmat arzederken, sayın Bolu Milletvekili Mahmut Güçbilmez arkadaşımız buyurdular ki; Tarakçıoğlu bu kadar devre Mecliste bulunmasına rağmen neden şimdiye kadar böyle bir teklif yapmadılar. Bunu cevapsız bırakmak arkadaşımı tenvir edememek olacağı için müsaadenizle arzı cevap edeyim. Bir defa arz edeyim ki; bendeniz bu kadar devre Mecliste maalesef bulunmadım, yalnız geçen devrede buldum, yani öyle müstehase haline gelmiş, uzun uzadıya çalışmış değilim. (Soldan çok sürekli ve şiddetli alkışlar ve gülüşmeler.) Arkadaşım, yine haklı olarak diyecektir ki; geçen devrede buldum, dört yıllık bir zamandır, neden dolayı bunu getirmedin Doğrudur arkadaşlar. Ama ben bu mukaddes kürsüden, yine mukaddes bir zümre telâkki ettiğiniz öğretmenlerimizin bazı haklarını bu Meclisin yüksek huzurunda müdafaa ettim. Yüksek Mecliste 1949 yılında, mesleki öğretmenlik olan, Hüseyin Ulusok arkadaşımız Meclise bir kanun teklifi yaptı ve bu teklif komisyona havale edildi. Komisyon da bu teklif münasebetiyle denildi ki; Millî Eğitim Teşkilâtı Kanunu getirilecektir, o kanunda bu maddeler mevcuttur. Binaenaleyh müsaade ediniz denildi, bir iki ay beklenildi gelmedi ve hâlâ da gelmiş değildir. Yani bu mesele komisyonda 1949 da görüşüldü geleceği için durduruldu. Netice itibariyle arkadaşımı tatmin etmiş oluyorum.

Arkadaşlar; bu kubbe altında beş seneden beri Milletvekilliği ediyorum. İki işte Meclisin politika yapmadığını görmekle bahtiyarım. Bunlardan birisi ordu meselesi, burada bütün arkadaşlarımız yekvücut olarak yalnız hak için ve ordunun kuvvetlenmesi için mütalâa serdetmişlerdir. İkincisi de öğretmen meselesidir.

Arkadaşlar, müsterih olunuz bu teklifte politika yoktur. Yalnız evlâtlarımızın iyi yetiştirilmesi meselesi vardır.

SENİHİ YÜRÜTEN (İstanbul) — Öbürleri politika mevzuu mudur?

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Devamla) — Efendim öyle bir şey yoktur. Bu sözümle arkadaşımı tatmin ettim sanırım.

Konya Milletvekili Himmet Ölçmen dediler ki, 22 nci maddeyi kaldırarak olursak bunların içinde ahlâksız ve iffetsiz öğretmen varsa, ne olacak? canım efendim bu 22 inci madde sâtilir-

uyup, yani ayıpları örten bir örtü, bir yorgan değildir. Bizim elimizde silâh yok mu? 1702 numaralı, 4274 numaralı, 787 numaralı kanunlarımız var; bu gibi hallerin vukuunda herkesin hakkından gelecek maddeler mevcuttur. Ama efendim, madde kuvvetli olsun âdil tatbik edecek adamlarımız vardır deniliyor. Efendim, devlet işleri vazife olarak verilirken onlar muayyen maddelerle tesbit edilir, şu yapılır, bu yapılmaz denir. Vallahi iyi tatbik edeceğim, billâhi iyi tatbik edeceğim diye devlet işinde yemin olmaz. Bizatihi kanunun hüviyeti ya iyi tatbik edilmeye müsaittir yahut da gayrimüsaittir. Mesele burada.

Geçen konuşmalarımızdaki bâzı meselelere temas ettikten sonra asıl meseleye geçiyorum:

Maddenin ipkasını arzu eden arkadaşlar bilhassa Ömer Mart arkadaşımız buyurdular ki, her bakanlık, teşkilât kanununda memurlarına istediği gibi tasarruf etmek hakkına malik iken neden Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilât Kanununda da mevcut olan 25 yaşındaki 22 inci maddede elinden alalım.

Bakın neden alalım; Memurin Kanununun 42 inci maddesini tadil eden kanunlar, müsterih olsunlar onları kendileri gibi tabii biz de okuduk tetkik ettik, hazırlık yaptıktan sonra huzuruza geldik. Efendim 1777 sayılı Kanunun ikinci maddesi bir derece, bir sınıfta bulunan merkez veya taşradaki memur hakkında lüzumu sabit olduğu takdirde şunu yaparlar, bunu yaparlar, ama Danıştay'a müracaat etmek hakkı mevcuttur. Fakat 22 inci madde böyle bir müracaatı dinlenmez. Adamı kovarlar Danıştay'dan, dâvanı kabul etmezler.

Şimdi en son çıkan kanun 10 Haziran 1949 dadır. Bu kanun, bütün Bakanlıklara aittir. Bakanlar merkez ve illerin teşkilâtında aylıklı çalışan her hangi bir memuru tâyin edilen usule göre şöyle yapar, böyle yapar. Pekâlâ, şu hatıra gelmez mi arkadaşlar? Mademki bütün Bakanlar için ortada yepyeni bir kanun var, neden bu 22 inci madde 25 yıldan beri muallimlerin başında bir tehdit kılıcı gibi duruyor? Yani 22 inci maddenin ilgası hakkında ileri sürülen noktai nazarlarına inandığıma göre yerinde değildir. İsabetsizdir. Bir suç vukuunda, bir hata vukuunda öğretmenleri cezalandıracak maddeler vardır. Sorunuz, sualsiz ve hiçbir tahkika lüzum görmeden ve çok defa keyfi olduğuna

inandığımız ve gördüğümüz muamelelerden ötürü 22 nci madde hiçbir zaman iyi bir madde değildir. Bu silâh bilhassa genç Bakan Tevfik İleri arkadaşımıza hiç lâıyk olmıyan bir silâhtır. Maahaza kendileri burada beyanatta bulunurlarken o silâhı iyi kullanacaklarını ve öteden beri kullanılan bu silâhı nihayet kendisinin imal etmediğini, mevcut bulduğunu beyan ettiler. Hakikaten iyi bir silâh olsaydı çok yakinen bildiğim ve takdir ettiğim bu arkadaşımızın muvaffakiyetini temine çalışmak bir vicdan borcu olurdu. Fakat böyle değildir. Bu silâh çakmaklıdır. Namlusu 40 delikli bir silâhtır, tetiğini çekti mi yakarsa ona da tesir eder, geriye de tesir eder. (Ne biçim silâh bu sesleri, gülüşmeler) Ve arkadaşım böyle bir silâhı kullanmak tenezülünde bulunmıyacaktı ümidindeyim.

Arkadaşlar; neyi müdafaa ediyoruz? 22 nci maddenin kaldırılması mı? Şimdi müsaadenizle tatbiki bir misal arzedeceğim. Farzediniz ki, Manyas Ortaokulunda bir öğretmen sapıtmış ve yanlış bir ideolojinin peşine düşmüş. Arkadaşlar, 22 nci madde hiçbir zaman bir hakikati meydana çıkarmaz. Çok defa karşıdaki adam için bir mükâfat olur. Efendim; tetkik et, bu adam neye sapıtmış. Müfettişlerimiz var, teftiş ettiler. Onu oradan kaldırmakla hatayı düştürmüş olmayız. Bu adamı bu maddeye uyararak al, doğru Trabzon'un Vakfıkebir Kazasının Beşikdüzü Köy Enstitüsüne bağdaş kurdu, oturdu. Sapık bir adam hududa yakın böyle bir yere gelmiştir. Bu şekilde ben üç tanesini gördüm. Ozamanın Maarif Vekili Reşat Şemsettin Beye dedim ki, yahu üç tane şüpheli adamı buraya topladınız, bunlar sapık adamlar... Niçin gelmişlerdir, diye oradakiler sordular, (Bizim orada ideoloji demiyorlar da affedersiniz köylü halk itoğlu itiklik diyor). (Gülmeler) Öyle diyorlar, itoğlu itlik diyorlar. Talebe arasında da böyle söyleniyor, Gerek talebe yanında, gerek muallimler arasında kendilerine bir hürmet gösterilmiyor, halk arasında da böyle. Ne yapacağız bunları... İşittim ki, bir zaman sonra bunları oradan almışlar, başka tarafa vermişler.

Bu bir silâh mı, müdafaası lâzımgelen bir silâh mı, yok mu başka birşey, başka maddelerimiz var, başka kanunlarımız var.

Arkadaşlar, şimdi, bakınız bu 22 nci madde nasıl tatbik ediliyor. Bu madde; durup durur-

ken, bir muallim evinde oturuyor, affedersiniz bildiğimiz her şey burada söylenemiyor, millet huzurunda söylenemiyor, (Söyle, söyle sesleri).

Af buyurun, arzettim, burada herşey söylenemiyor, konuşulamıyor (Söyle, söyle, konuş sesleri).

Bir müfettiş var, muallimden para sızdıracak, bu maddeyi kullanıyor efendim. Biliyorsunuz, maarifte çalışan erkek, kadın, kızlarımız var, köyde çalışır, kasabada çalışırlar. Bunları oradan filân yere şey eder. (Gülüşmeler, anladık anladık sesleri). Adamcağız orada evini bulmuş, oranın matematik hocası bir ortaokul müdürüdür. Evi de oradadır. Yahut kiralamıştır. Orada yerleşmiştir. Haydi bakalım vücudundan başka yerde daha fazla istifade edilir, deniliyor ve 22 nci maddeye tevfiikan başka yere gönderiliyor. Meselâ Ardahan ortaokul müdürlüğüne gönderiliyor. Bu adam Ardahan'a kadar çoluk çocuğunu götürcektir. Orada ev bulacaktır. Halbuki kışlığını ilk bulunduğu yerde yapmıştır. Şu halde bu adam mahvoldu, perişan oldu demektir.

Bu kadarla da kalmıyor, onu aldığımız mektebe bir müdür tâyin etmek lâzımdır. Bir mâsum adam öte tarafta rahat rahat dururken onu da yerinden yurdundan edeceğiz. Tasavvur edin, geçen senelerde olduğu gibi 152 öğretmen kaldırıldı. Acaba yalnız 152 öğretmen mi bundan mutazarrır oldu? Birkaç yüz öğretmen bundan zarar görmüştür. Çünkü o onun yerine, öbürü diğerinin yerine gitmiş dama taşı gibi yer değiştirmişlerdir, her öğretmen bundan titrer, Allah kimsenin başına vermesin, hakikaten güç birşey.

Arkadaşlar; öğretmenlerin suç vukuunda cezalandırılmalarına dair elde çok kuvvetli müeyyideler mevcut iken, bunlar daima mâneviyatı çökerten ve Sayın Bakanın da üzerinde fazla duramıyacağım, hakikaten kötü kullanılmaya istidadı bulunan bir hükümdür, buyurduğu bu maddenin müdafaa edilmesi cihetine gitmek, 40 bin münevver öğretmenin şimdiye kadar rencide edilmiş ruhlarının daha perişan bir hale getirecektir.

Arkadaşlar; bilhassa iki unsurumuz vardır ki, ıftihar ederiz. Türk subayı dünyanın her yerinde subaydır. Türk subayı burada da subaydır, F'inlândiya'da da subaydır, Nevyork'ta da subaydır. Türk öğretmeni de dünyanın her yerinde

öğretmenlik safında iftihar edeceğimiz bir varlıktır. Amerika'da, Fransa'da öğretmenlik yapabilir, iyi formasyon yapmış ve yetiştirilmiştir. Bu kadar meziyetli ve bu kadar ağır yükü taşıyan insanlara 22 nci maddenin tatbikini nasıl re-va göreceğiz?.

Dünyanın ilk ve ortaokul öğretmenlerine tatbik ettikleri bütün kanunlar elimizdedir. hiç birinde bu 22 nci madde gibi ağır bir hüküm yoktur..

Arkadaşlar; eğer bir öğretmeni durup dururken yerinden, yuvasından, alıştığı muhitinden çıkarıp atmak ve bu işi keyfi olarak yapmak müdafaa edilir bir vaziyet değildir. Öğretmenin asaletine, dâvasının asaletine yakışmaz.

Arkadaşlarım bir tek endişe içindedirler. O endişe şudur : Ya bu maddeyi kaldırırsak ne olacak?. Efendim, enfes birşey olacak. (Gülüşmeler).

Ne olacak bilir misiniz?. Millî Eğitim Bakanlığı, şu mânâsız tahviller var ya, onlara bir mâna verecek. Huzuruza muntazam, mazbut bir kanunla gelecek. Ama bu 22 nci madde varken, türlü yeniliğe ve ilerlemeye tıkaçlık yapan bu madde varken, ona imkân yoktur..

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Teşkilât Kanununda konuşuruz.

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Devamla) — Tıkaç gibi beyefendi..

1948 senesinde Meclis Reisliğinden komisyona teklif geldi. Teşkilât Kanunu gelecek denildi, orada olacak idi. Gelmedi, efendim. Sene 1951.

HİKMET ÖLÇMEN (Konya) — Biz onlar değiliz. (Soldan biz onlar değiliz sesleri).

Yani mekanizma böyle olmuştur. Böyle işlemiştir.

Şimdi arkadaşlar, bu maddeyi kaldırmış olmakla otoriteye hiçbir zarar vermemiş olacağız. Fakat öğretmenlere büyük şey vermiş olacağız.

Bakın demin bir odacının getirdiği bir telgraf var. İstanbul Muallimler Brliği Reisi Mustafa Şekip'ten geliyor. Okursam başımızı ağrıta-cağım. (Oku oku sesleri).

«22 nci maddenin kaldırılması hususundaki teşebbüslerinizde teşekkür eder, müspet neticeyi sabırsızlıkla bekleriz». (Çemişgezek'ten de var mı?. Sesleri).

Ayrıca arkadaşlarımıza da gelmiştir. Muhtelif yerlerden telgraflar gelmektedir. (Gürültüler).

Arkadaşlar, ne hacet size bir misâl verece-

ğim. Efendim, birgün Erzurum köylerinden birisinde bir ilk mektep hocası var, bir köyde tek öğretmen olarak çalışıyor. Fevkalâde muvaffak olduğu için o husustaki usule tevfikân bunu İstanbul'a kaldırıyorlar. Adamaçız tutuşmuş, geldi; aman efendim, Allah aşkınıza beni İstanbul'a göndermeyin, diye yalvardı. Çünkü efendim, o öğretmen orada yerleşmiş; yer yurt sahibi olmuş; öğrenci çocuklarını tanımış, muhite alışmış ve sevmiştir. Bunu yerinden yurdundan ediyor bu madde.

İşte arkadaşlar; bu maddenin kaldırılmasında büyük faydalar vardır. ve sizin yüksek takdirinizle muallimler bu faydayı görmek istemektedirler.

BAŞKAN — Vasfi Mahir.

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Gümüşane) — Arkadaşlar; tekrar huzuruza gelmek niyetinde değildim, ben geçen oturumda söyleyeceklerimi söylemiş bulunuyorum. Ve söylediklerim, bir meslek ve memleket meselesi üzerindeki düşüncelerimden ibaretti. Öyle zannediyorum ki, o sözlerimle pek şahsiyata girmemişim, bu defa şahsıma bazı şeyler söylenmesi dolayısıyla ve müdafaa ettiğim fikri ilgilendiren hususların değeri bakımından birkaç dakikanızı almak mecburiyetinde kaldım.

Evvelâ şunu arz edeyim ki, aziz arkadaşım, Millî Eğitim Bakanının vadi veçhile şimdiye kadar çektiği nutuklara nispetle daha sakim bir eda ile konuşmasından sonsuz bir inşirah duymaktayım. Çok memnunum. Bunu insanın namütenahi tekâmülüne bir tezahür ve Meclisimiz, memleketimiz namına da bir kazanç olarak kaydediyorum. Ancak şuraya da işaret etmek isterim ki, sözlerini mümkün olduğu nispette miktar bakımından tarttım, hemen hemen dörtte üçü bana ait olan kısım da benim serdettiğim fikirlere ait değil, benim vaktiyle Bakanlığa verdiğim raporların okunması kabîlinden benim şahsıma ve raporlarıma aittir. Binaenaleyh, Bakanın sözlerinde esas maddeye taallük eden kısım ancak dörtte bir nispetinde oluyor. Çok kabiliyetli ve tekâmüle müsteit gördüğüm Bakandan bir dahaki sefer esas maddeye temas eden hususlara fazlaca yer ayırmasını beklemek hakkımdır, çünkü tekâmülünü müşahade etmiş bulunuyorum.

Arkadaşlarım, işaret edeceğim diğer bir nokta da şudur, af buyurun, şahsıma ait şeyler-

le sizi fazla yormıyacağım ve fazla cevaplandırılmıyacağım, mümkün mertebe müdafaa ettiğim memleket meselesi üzerinde konuşmaya çalışacağım.

Bir iddiaının fikirlerini reddetmek, eğer onun şahsına teveih edilen hücumlarla kabil olsaydı dünya yüzünde başarılı hiçbir iddia kalmazdı. Çünkü hiçbir insan kusurdan salim değildir. Fakat insanlığa en değerli fikirleri bahşeden, insanlığın velii nimeti sayılan şahsiyetlerde yine insanlar arasındadır. Eğer bir insanın serdettiği fikri şahsına ait nakiselerle öldürmek istersek münakaşaya bir kılıç çekmek icabeder. Fikri bir anda mahvetmek icabeder.

Sunu da arzedeyim ki münakaşalarda bilhassa fikir münakaşalarında, fikri bırakıp da şahsa teveihi hücum etmek, Avrupa âleminde 200 senedenberi, bizim memlekette de şöyle böyle 20 - 30 seneden beri demode bir metottur, pek verimli bir usul değildir. (Konuya cevap ver sesleri)

Doğrudan doğruya bana teveih edilen, şahsına ait şeylere cevap vermiyeceğime söz verdim. Benim fikrime aykırı olan hususlara cevap veriyorum.

Meselâ, raporlar okundu, bu raporlar okunurken bana katî bir fikir verseydi ve benim iddialarımı reddü cerh eyleseydi, sizi temin ederim ki, bütün kalbimle ben de bu iddiaya tutunurdum, diğer tarafa rey verirdim. Çünkü ben de bir milletvekili sıfatıyla, bir mantık, akli selim erbabı bir insan sıfatıyla bir hakikatin tezahürünü bekliyorum. Kendi kafamın içindekini çıkıp bu kürsüden söylüyorum. Fakat yerime oturduğum zaman kendi sözlerimi başkası tarafından söylenmiş fikirlerle karşılaştırıp tetkika mâruz bırakıyorum. Benim tezimin aleyhinde söz söyliyene arkadaş fikriyle beni inna ederse ben de onun fikrine iltihak ederim. Fikirle mücadele budur. Binaenaleyh ben o zaman yanıldığımı anlarım. Bende birçok nakisalar olabilir. Bu nakisalar benim fikrimi, düşüncemi reddedemez. Ben bir fikir iddia ederim, şöyle olması lâzımdır. Bana dersiniz ki, şöyle olması lâzım diyor sun ama böyle yapmıyorsun. Ben de size desem ki maalesef bir hata ile mâlûlüm. Fakat insanlık için büyük kıymeti olan dimağım, beni zaıflarımın daha fevkına çıkararak bana diyor ki; senin yaptığın da cemiyetin yaptığı da yanlış

tır, doğru yol budur. Bu da insanlığın büyük bir meziyetidir. (Sağdan bravo sesleri)

Kaldı ki bu mevzu bahis olan raporlar muhteviyatını ben bir hata olarak kabul etmiyorum, ve benim iddialarıma zıt kabul etmiyorum. Bir tanesini misal olarak alayım. Ben bir yere teftişe gitmişim de bir müdürün nakli icabettiğine dair rapor vermişim. Evet, o raporların hepsi benimdir, hepsi öz malımdır ve bunların hepsi Millî Eğitim Bakanlığınca tatbik edilmiştir. Şimdi bir yere teftişe gitmişim de, bir müdür bıçaklanmış, bir lise müdürü. Bay X. Bu, gece yarısı saat ikide mektebe sarhoş gelmiş, hademeye ileri geri sözler söylemiş, onu tahrik etmiş, bıçaklanmış, hastaneye düşmüş, bütün memlekete yayılmış. Esasen mânasız hareketleriyle ve bilhassa bu son büyük hareketiyle bütün memleketi dilgir etmiş halktan şikâyetler yağmış, teller yağmış, telefonlar yağmış, resmi makamlardan, halktan teller, telefonlar... Bakanlık bana telefonla emir vermiş, mümkünse tayyare ile git, teftiş et diye. Bu kadar halkın ağzına düşmüş bir mevzu. Gitmişim, tetkik etmişim. Teftişimle ispat etmişim ki, bu müdür sarhoş olmakla, lüzumsuz hareketleri ile 33 yerinden bıçaklanmakla bu şehirdeki itibarını kaybetmiş, mesleğinde haysiyetini kaybetmiştir. Geçen seferki iddialarımda arzetmiştim, Memurin Kanununun nakle, tahvile mütedair maddelerine göre bir memurun bulunduğu yerde her hangi bir sebeple barınamiyacak hale gelirse nakli lâzımgelir. arkadaşlar.

Bir memur hakkında Memurin Kanununun 35 nci maddesi gereğince halk tarafından şikâyet vâkı olduğu zaman ve yine bir memurun haklı şikâyetleri olduğu zaman müfettiş gider, kanun tatbik edilir ve memur nakledilir. İşte durum budur arkadaşlar.

Ben razıyım arkadaşlar; bizim keyfi dediğimiz, yolsuz diye iddia ettiğimiz nakiller böyle nakiller olsa hattâ bundan birkaç defa daha zayıf nakiller olsa bin kere razıyım. Asla şikâyet etmem arkadaşlar.

Arkadaşlar, bendeniz memleket ve millet yolunda münakaşalara, müsaadenizle arzedeyim, pek okadar bigâne değilim. Bu yolda hak ve hakikat peşinde, millet ve memleket menfaatleri peşinde koşarken mâruz bulunduğum isnatlar, hücumlar da yeni değildir. Ve az da değildir. Bunlara bu yolda tesadüf ettiğim medihler gibi

ehemmiyet vermem. yazılı veya sözlü cevap vermek de mütadım değildir. Binaenaleyh Sayın Bakanın şahsım hakkında söyledikleri şeyleri kendilerine kardeşane hediye ediyorum. Muhafaza etsinler, benim tarafımdan bir hâtıra olarak saklasınlar, cevaplandırmıyorum. Cevaplandıracağım maddeler yok değildir, vardır, ama yine cevapsız bırakacağım, hattâ şu yalan yanlış meselesi, hakikaten gücüme gitti, hani cevap vermek mütadım değildir demiştim ya, insan olmak itibarıyla zayıfımı itiraf ile mübahiyim, gücüme gitmemiş değildir. Çünkü şu 22 nci maddenin kaldırılmasıyla ben şahsi bir menfaat mi temin ediyorum da şu muazzam kürsüye çıktım, beni buraya sevkeden nedir? Ben neden bir memleket ve millet menfaatini müdafaa ederken bir yalancı durumuna düşeyim, bana böyle sitemler vâkı olsun, bu beni gücendirmiş değildir. İsterse niz küçük bir müdafaa yapayım ve diyeyim ki, bunu Teşkilât Kanunu için söylemişim. Söylediğim de şu idi : Bir teşkilât kanunu çıkıyor, bu teşkilât kanunu iki müsteşar muavini ilâve etmek, umum müdürlere muavin vermek, talim ve terbiye âzasını kırk kişiye çıkarmak cinsinden şeylerdir.

Bakanın yalan yanlış diye kastedtiği bu oluyor, arkadaşlar. Zabıtlarda bu vardır, bunları dedikodu olarak arz ediyorum denmiştir. Demiyorum ki, yalancı ben miyim, başkası mı ben de başkalarının yalanlarını ispat edeceğim demiyeceğim ve etmiyeceğim. (Edemezsin sesleri).

Arkadaşlar; bakanın memnun olduğum sözlerinden birisi de şudur : Bendeniz kendi kendimi tenkid ediyordum. Ben 40 yıldır kendi kendimi tenkid ediyorum. Bakanın söyledikleri sözler arasında en güzeli budur. Kendi kendini tenkidi, bütün sevdiklerime ve bu arada bakanın kendilerine de tavsiye ederim.

Arkadaşlar, eğer ben kendi kendimi tenkid etmeseydim, birçok kötü işler içinde, birçok şahsi veya içtimai dalâletler içerisinde her an kendi kendimi tenkid ve tetkik ederek ıslah etmeseydim, bendenizin de 30 sene evvelki bir ortaokullu seviyesinde bulunmam icabederdi. Cenabı Hakka bin şükür, kendi kendimi tenkid etmiş bulunmaktayım.

Arkadaşlar, sözümü bitirmek üzereyim, sizi yormıyacağım.

Bu hususta neden müdafaa da bulunuyorum?

Neden bu kadar fazla bunun üzerinde duruyorum? Kısaca kanaatim şudur :

Bütün erbabı müdafaaanın müsaade ve müsaadesine sığınarak arz ediyorum, kuvvetli müdafaa görmedim, benim âciz müdafaaalarımı yıkacak müdafaaayı gördüğüm zaman ona sarılmaya, o müdafaaayı benimsemeye her an âmadeyim. Bütün bu müdfaalara rağmen kanaatim şudur ki, mevcut mevzuatımızda Memurin Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtına ait diğer üç kanunla beraber dört kanun, bir maarif müntesibini; öğretmen veya gayrı, bütün ahval ve hareketiyle tecziyeye kâfidir. Bunu arzederken geçen defaki sözümü yine tekrar ediyorum.

Şu anda viedanlarımızdan geçen ve zikredilmesi münasip olan veya olmıyan her türlü suçlar dâhil olmak şartıyla menfaati Hükümet; menfaati memleket bulunmak şartıyla mevcut mevzuatımızın 22 nci maddeden müstağni olarak bu hususa kâfi geleceği iddiasındayım. Bundan dolayı bu hususta ısrar ediyorum, ve müdafaaamı bundan dolayı yapıyorum.

Arkadaşlar, müdafaaalar arasında bir hayli çürük taraflarımız vardır. Tabii her iki tarafın da. Ama müsaade buyurursanız ben de size realiteden bir şey arzedeceğim. Geçen seferki konuşmamda zikretmeme rağmen aziz dostum Millî Eğitim Bakanının şahsına hücum etmiş olmamak için onun zamanında yapılan bir yolsuzluk göstermiyeceğim. (Varsa göster sesleri) Pekâlâ icabederse gösteririm, (İcabederse değil söyle sesleri)

O halde benden günah gider. Yüksek Meclisin bana karşı samimî tazyikiyle söylemiş olurum, viedanen de müsterih olurum, memnunum.

Bundan evvel yüzlerce emsalinden bir hikâyede bulunacağım size :

Denizli lisesinde bir teftiş yaptım, iki yıl önce. Şerefe dokunur hiç bir şey olmadığı için aynen şahıs söyleyeceğim. Müdür muavini Sabri Öner isminde bir arkadaş. Muavinlik bahsinde kusurlu. Malûmu âliniz maarif mesleğinde öğretmenlikle muavinlik bir bakıma müttehit, bir bakıma ayrı sayılabilir. Maarif mesleğinde iyi bir öğretmendir, ilme düşkündür, fakat muavinlikte kayıt ve kuyuda pek bakmaz. Muavinlik bir hakkı müktesep değildir. Bir kusu ru görülebilir, muavinlikten ayrılır. İşte bu arkadaşın raporuna yazdım, dedim ki, bu arkadaş, muavinlik işlerinde kusuru vardır, bu mu-

avinlik üzerinden alımsın. Aradan bir iki ay geçti, döndüm tekrar Denizli vilâyetine teftiş için geldim. Öğretmen yanıma geldi, dağ gibi genç bir Türk delikanlısı iki gözü, iki çeşme ağlıyarak beni niçin buradan naklediyorsunuz? Dedi. Dedim ki, ben seni nakletmedim.

Sizin raporunuzla nakledildim. Bakanlığa gittim, Müfettiş filânın verdiği rapor ile seni naklediyoruz. Biz de seni o rapora istinaden nakletmekteyiz dediler, dedi. Bakanlığın esrarını faş bahasına da olsa, hayır, dedim, arkadaş ben senin naklini talep etmedim, ancak senin muavinlikten alınmanı teklif ettim. Bana dedi ki: muavinliğimin alınmasına bir diyeceğim yoktur ben muallim olarak burada kalayım. Çünkü karım da muallimdir ama, onu nakletmiyorlar yalnız beni naklediyorlar. Çocuğum mektebine almış, odamın muşambasını odaya göre kesmişim, perdemi pencereye göre yapmışım, bahçeme dört tane fidan dikmişim... (Esasa sesleri) Halis muhlis esastır. Şu demektir: nakil vatandaşın kökleşmiş durumunu teferrüatıyla sarsmak bakımından zararlıdır. Arkadaşlar bu öğretmen karşısında bu şekilde ağladı. Ben kendisine dedim ki; ben bunu yapmadım. O da bana dedi ki: ohalde düzelttilmesini senden beklerim. Başüstüne lâzım geleni yapacağım. Geldim bakanlığa dedim ki; filân hakkında bir rapor verdim, naklini teklif etmedim. Nakil yapılsa teklif ettin ona göre yapılmıştır, dediler. Rapor geldi, nakil yoktur.

Arkadaşlar, bu dediğim iki sene evvele aittir. Geldi, rapor görüldü, anlaşıldı ve açıklandı ki Denizli'ye verilmesi mültezem bir başka hoca varmış. Şu 22 nei madde salâhiyeti elde mahfuz bulunduğu için öğretmen oradan alınmış; İnegöl'e nakil edilmiş. Eğer bu 22 nei madde olmasa bu olmazdı. Vatandaş cezalanmış, yerinde dursun, anası, babası, karısı, çocukları rahatsız olmasın. Bütün mesele buradadır. Yoksa yerinde nakiller için bir diyeceğim yoktur.

Şimdi arkadaşlar, tazyik yaptınız, ben de söz verdim. Vazifemi ifa edeyim. Ama bu defa X lerden konuşmak mecburiyetindeyim. Ben bunu samimî bir tazyik olarak, bir sevgi tazyiki olarak kabul ediyorum. Gerçi fikrî tazyikinize âmedeyim. Ama Yüksek Meclisi böyle birşeyden tenzih ederim. (Soldan vazgeç sesleri, kalsın sesleri).

BAŞKAN — Yalnız kendinizi müdafaa için söz verdim.

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Devamla) — Başkanım, yalnız kendinizi müdafaa için söz verdim, diyor uymak zorundayım. Onun için sözlerimi burada kesiyorum. (Çok doğru sesleri, Alkışlar).

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlarım; bendeniz 22 nei maddenin gerekçesini, arkadaşların bu maddenin leh ve aleyhindeki konuşmalarını dinledikten sonra söz almış bulunuyorum. Sözlerim doğrudan doğruya prensip noktasına mâtuf bulunacaktır. Lehinde konuşan arkadaşlar, bir zaruretün vücutundan bahsettiler. Aleyhinde konuşan arkadaşlar da bunun indîlik, keyfilik ve huzursuzluk yaratmak istidadı gösterdiğinden ötürü kaldırmak gerektiği noktasında ısrar ettiler. Leh-te ve aleyhte daha birçok arkadaşlar da konuşabilir. Bence noktâi nazar, prensip, şu olmak lâzımgelir: Bu madde sadece Maarif Teşkilâtı Kanununda mıdır ve bu keyfiyet sadece maarif ailesi, maarif camiası içerisinde mi huzursuzluk, keyfilik, indîlik yaratmıştır bu keyfilik, indîlik ve huzursuzluk mefhumları niçin, neden ve ne sebeple vukua gelmiştir? Yani sadece bu maddeden mi ileri gelmiştir? Bendeniz bu noktalar üzerinde duracağım. Anayasanın 5 nei, 7 nei birde 46 nei maddelerini tetkik edecek olursak bu 22 nei maddeden tehaşi etmeye bundan bir huzursuzluk geleceğini sanmaya her hangi bir ihtimal ve imkân olmadığı kanaatindeyim.

Anayasanın 5 nei maddesi icra kuvvetinin Büyük Millet Meclisinde mündemiç bulunduğunu belirtiyor, 7 nei maddesi ise Meclisin Hükümeti her an murakabe edeceğini ve düşürebileceğini teyit etmektedir.

46 nei maddeye gelince, 46 nei madde aynen şunu söylüyor; Bakanlar Kurulu Hükümetin genel politikasından birlikte sorumludur. Bakanların her biri kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ve politikasının genel gidişinden tek başına sorumludur. Şu halde şu 46 nei maddeyi esaslı olarak, göz önünde tutarak onun üzerinde işlemek mecburiyetinde kalmacaktır.

46 nei madde, bütün Bakanlıklarda olduğu gibi maarif teşkilâtı dışında bulunan Maarif Bakanına da bir salâhiyet ve bir iktidar bahsetmiştir. Bu salâhiyete, bu iktidar iyi kullanıldı-

ğı takdirde kendisini murakabe ile mükellef olan Büyük Millet Meclisinin takdirine mazhar olacak kötüye kullandığı takdirde ise daimî tenkidine, muahzesine ve hattâ onun tarafından düşürülmesine mâruz bulunacaktır.

Eğer 22 nci madde 25 yıldan beri kötü kullanılmışsa, birçok haksızlıklara, keyfiliklere, indî hareketlere imkân vermişse bence bu maddeden değil, bu maddeye dayanarak haksızlıklara, yolsuzluklara imkân veren zihniyetten ileri gelmektedir. Yirmi beş yıldan beri yaşıyan devir, hükümrân olan devir sadece maarif ailesi, maarif camiası üzerinde mi keyfilik ve indîlik yarattı ki, sadece yirmi ikinci maddeden bahsediyoruz. O devrin bütün vekâletler teşkilâtında indîlik ve keyfilik daima önde gelmiştir. Kanun harici olarak birçok yolsuz muamelelere tevessül edilmiştir.

Biz diyoruz ki, yeni bir devrin, bir hukuk nizamının başındayız. Onu yürütmekle mükellef bulunuyoruz. Yirmi ikinci madde ile Maarif teşkilâtının maarif camiasının, maarif makinasının, maarif gemisinin başında bulunan adama, sen şu gemiyi yürütmekle sahili selâmete isal etmekle mükellefsin. Fakat bu mesuliyetin karşısında birtek bir tayfayı dahi değiştiremeyeceksin.

Hayır arkadaşlar, biz mademki, bu maarif gemisini, millî eğitim gemisini, irfan gemisini bir adamın mesuliyetine terk ve tevdi etmiş bulunuyoruz, şu halde onun tayfayı değiştirmek hususunda esaslı bir yetki ve iktidara sahip olması lâzımgelir. Eğer biz onu serbest bırakmazsak, tasarruf hakkını elinden alırsak yarın o tekne bir kayaya çarptığı zaman o bakandan hesap sormak kudret ve imkânına sahip olamayız. (Soldan, bravo sesleri).

Binaenaleyh, 22 nci madde tatbik edilmelidir ve kalmalıdır. Bu 22 nci madde kaldığı takdirde şayet, lehte ve aleyhte ve bilhassa kalkması lehinde konuşan arkadaşlarımızın belirttiği gibi eski şekilde hareket vuku bulursa [çünkü kendileri geçmişe ait misaller önümüze serdiler] usulsüzlük yaratacak vakalara tesadüf edecek olursak, arkadaşımızın işaret buyurduğu gibi bize açık bulunan sözlü soru müessesesinden faydalanarak şu öğretmeni niçin ve neden nesıfatla falan yere tahvil ettin diye, harekete geçebiliriz, sual sorabiliriz. Binaenaleyh, bu 22 nci maddenin bu itibarla kalması zaruridir.

Bir arkadaşımızın dediği gibi bu, öğretmenlerin başında Demokles'in kılıcı gibi değildir, pamuk ipliğiyle bağlanmış değildir.

Sayın arkadaşlar; eczanelerde eczayi kimyeviye vardır, orada bir de eczayı semmiye dolabı vardır. O eczayi semmiyeden de istifade etmek eczacı için, doktor için lâzımdır; elzemdir. Yalnız tıbbi kaidelere dayanarak fen esaslarını, düsturlarını gözönünde tutarak onun dozunu tâyin etmek lâzımdır. (Bravo sesleri).

Yeni devirde yeni bakan bu dozu tâyin etmekle mükelleftir. Yüksek iradenize aykırı olarak, Büyük Millet Meclisinin temayülüne aykırı olarak bu hukuk nizamının başladığı devirde Bakan kendisine tevdi olunan hak ve salâhiyetleri, iktidarı suiistimal edemez, etmiyecek ve edemiyecektir. Biz buna inanıyoruz. Binaenaleyh, Bakanın zaruri ve istisnai olarak kullanmak hakkına malik bulunduğu, bu 22 nci maddeyi kaldırmanın doğru olmayacağını, bunun ipkasının yerinde olacağını ve bu itibarla tekelifin reddinin lâzımgeldiğini arz ederim. (Alkışlar, bravo sesleri).

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar, hakikaten usul hakkında mâruzatta bulunacağım. Yani ben ne tasarruflarını reddini istiyeceğim, ne de kabulünü.

Arkadaşlar, deminden beri bütün arkadaşlarımızı dinledik. Lehte ve aleyhte fikirler belirdi. Usul hakkında bendenizi söz almaya mecbur eden şu ilhamdır: Müellif Bakarya, beşeriyetin mecellesi isimli kanunun bünyesini tedvin ederken diyor ki kanun, fertlerin bir kısım hürriyetinden feda ederek vâzu kanuna verdiği o bir kısım hürriyetin istimalinden ibarettir. Şu halde heyeti aliyeniz, bir vatandaşın hürriyetinden bir kısmını feda ederek heyeti aliyenize teslim ettiği bir hürriyetin istimali, yani hüsnüistimali yolunda uygun bir kanun müdevvenatı meydana getirir; suiistimalinin mânasını ise, heyeti aliye takdir eder.

Millî Eğitim Bakanının izahatından şunu anladık ki;...

BAŞKAN — Bu konuştuğunuz usul hakkında değildir.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Arzedeyim, usul olduğunu. Devlet nizamı için 22 nci maddeyi elinden aldığımız zaman..

BAŞKAN — Bu usul değildir, buradaki usul

müzakere usulüdür. Bunun hakkında konuşmanızı rica ediyorum.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Söyliye-
yim ne demek istediğimi de usul müdür, değil
midir takdir buyurun.

Komisyon raporunu reddetmek suretiyle şu
22 nei maddenin vatandaş hürriyetine aykırı
bir madde olduğunu kabul etmiş olacaksınız. 22
nei maddenin kalkmasını, kabul buyurursanız,
ortada Devlet nizamının güdülmesine kâfi bir
müeyyide kalmıyacak. Fakat mademki Millî
Eğitim Bakanı bir teşkilât kanunu ile kâfi mü-
eyyidelere sahip olmak için Meclise geleceğini
söylüyor, şu halde ret veya kabul yolunu ihti-
yar etmeksizin, aynı zamanda Devlet nizamının
güdümlünde bir mahzuru da önlemek için arka-
daşımın rica ediyorum, tekliflerini, yine he-
yeti muhteremenin kabulüne iktiran etmek şar-
tıyla geri alsınlar. Millî Eğitim Bakanı yeni bir
teşkilât kanunu getirinceye kadar geri alsın-
lar, getirmediği takdirde bu teklifi yine geti-
rebilsinler. Zannedirim ki heyeti aliyeniz de bu
teklifi bu şekilde kabul etmekte hiçbir mahzur
görmez.

Binaenaleyh arkadaşımın rica ediyorum,
tekliflerini geri alsınlar, hem de Millî Eğitim
Bakanının getireceği yeni teşkilât kanunu ge-
lineeye kadar bu şart müeyyide olarak elimiz-
de kalsın.

REŞAT GÜÇLÜ (Seyhan) — Reis bey ben
de usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

REŞAT GÜÇLÜ (Seyhan) — Eğer arka-
daşınız tekliflerini geri alırlarsa ben kabullenme-
ye âmedeyim. Yoksa Celâl Yardımcı arkadaş-
larımız usul diye böyle çıkıp da konuşmasınlar.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YAR-
DIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok
muhterem arkadaşlar, her şeyden evvel, müza-
kere edilmekte bulunan tasarının bir prensip
meselesine dokunduğunu ve ehemmiyetle dokun-
duğunu tebarüz ettirerek söze başlamak istiyorum.
O prensip meselesi şudur: Devlet İdaresinde
siyasi mesuliyetler takabbül etmiş bulunan
kimseler komisyonlar tarafından mı sevki
idare edileceklerdir? Bunu halletmek mecburi-
yetindeyiz. 22 nei madde ile Millî Eğitim Ba-
kanlığına verilmiş olan salâhiyet, doğrudan doğ-
ruya, suiistimali halinde kendisine mesuliyet
veren bir salâhiyettir. Bunu kendisinden aldığı-

nız takdirde Yüksek Meclis karşısında mesuli-
yet sahibi kimse kalmıyacak ve memurlar ko-
misyonunun sevki idaresi Devlet İdaresine hâ-
kim olacaktır. Evvelâ bu noktanın halledilmesi
lâzımgelir arkadaşlar.

Sonra arkadaşlar, bu prensip meselesinin ya-
nında Yüksek Meclisinizin yeni bir iktidar zih-
niyetini temsil eden bir Meclis olması sıfatıyla
giriştiği bir mücadele vardır. O mücadelenin
mahiyeti, bu hedefi, bu prensip kadar bu mem-
leket için ehemmiyetle üzerinde duracağı bir
manzara göstermektedir.

Arkadaşlar, biliyoruz ki, ismini telâffuz et-
mekten katiyen içtinap etmediğim melûn bir
mezhep memleketin şurasında, burasında yuva-
lar kurmaya muvaffak olmuştur. Bunu temizle-
mek, siyasi mesuliyet sahibi insanların ve Büyük
Meclisin vazifesidir. Bu temizleme için, yapa-
cağımız mücadelenin silâhlarını komisyonların
ellerine bırakamayız. Bu meseleyi de halletmek
mecburiyetindeyiz.

Görüyorsunuz ki, yalnız Millî Eğitim Bakan-
lığına ait bir salâhiyet bahis mevzuu değil, Hü-
kûmetin takabbül etmiş bulunduğu vazifeleri
kâfi mesuliyet ve iktidarla yapabilmesi meselesi
mevzuubahistir. İşte kararımızı bu iki zaviye
tahtında vermek gibi millî bir vazife karşısında-
sınız arkadaşlar.

Arkadaşlar, Yüksek Huzurunuzda bu iki
prensip meselesini arz etmek için çıkmış bulun-
uyorum. Mâruzatım bundan ibarettir. (Soldan
alkışlar).

BAHADIR DÜLĞTR (Erzurum) — Arka-
daşlar; bu 22 nei maddenin lüzumu veyahut kal-
dırılması etrafında arkadaşlarımız muhtelif fi-
kirler dermeyeran ettiler. Malûmunuzdur ki, Millî
Eğitim Bakanlığı kitle halinde yer değiştirmeleri
yalnız ders yılı başında yapmaktadır. Binaenaleyh
kanunun 22 nei maddesinin kaldırılması veyahut
kalması ile muallimlerin kitle halinde nakledil-
mesi bakımından hiçbir tehlike melhuz değildir.
Diğer taraftan Millî Eğitim Bakanı da bir teş-
kilât kanunu getireceğini ve bu teşkilât kanunun-
da mahzurlu olan bu maddenin kaldırılarak bu
hususun bir takım esaslara bağlanacağını söyle-
di. Binaenaleyh 22 nei maddenin derhal kaldırıl-
ması yolunda ısrar etmenin, teşkilât kanunu ge-
lineeye kadar, hiç bir faydası yoktur. Mademki
Millî Eğitim Bakanı arkadaşlarımız aldığı vazifenin
yerine getirilmesi için 22 nei maddenin lüzumu-

nu bugün behemehal istiyor, bizim namımıza icerayı Hükümet eden arkadaşımızın bu isteğini yerine getirelim. Kaldı ki, bu maddenin gelecek sene başma kadar kitleyi tehdit eder mahiyeti de yoktur. Zaten o zamana kadar teşkilât kanunu da gelmiş olacaktır. Binaenaleyh ben kanunun bugünkü haliyle terkedilmesini ve Komisyon raporunun kabulünü teklif ve rica ediyorum.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Takrir verdim, reye koyunuz, vaziyet tavazzuh etmiştir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ÖMER MART (Çanakkale) — Kasım Küfrevi arkadaşımız 22 nei maddenin Hükümete keyfemayeşa hareket hususunda bir imkân bahsettiğini, sonunda da muallim zümresi üzerinde bir küçüklük duygusu, bir çöküntü husule getirdiğini söylediler. Ne yapalım, çöküntü vukubulacak. Memur daima memurdur, âmirin bir hakkı tasarrufa sahip olması tabiidir. (Gürültüler) Aksi takdirde icerayı Hükümet edemeyiz. (Gürültüler, kâfi sesleri).

Mustafa Reşit Bey, mademki bunlar Maarif Vekâletinin diğer kanunlarında da buna ait mevad mevcuttur, binaenaleyh Teşkilât Kanunundan bunu çıkaralım, dediler.. Olmaz arkadaşlar. Kanun tedvini, tekniği diye bir şey vardır. Her dairenin, her bakanlığın kendi hususi kanunlarında, ana kanunlardan ilham alınarak konulmuş mevad vardır ve bu, zaruridir. Aynı mütalâayı Vasfi Mahir arkadaşımız da ifade etmiş oldukları için, bu ifadeyle kendilerini de cevaplamış bulunuyorum.

Binaenaleyh, tekrar istirhamım, komisyon raporunun tasvibidir. Mâruzatım bundan ibarettir.

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Sayın Başkan, kifayet takrirleri okunmadan evvel daha kaç kişi söz istemiş bulunmaktadır? Bunu rica ediyorum.

BAŞKAN — Daha 11 kişi söz istemiş bulunmaktadır. (Reye sesleri) Yeterlik takrirlerini okutuyorum.

B. M. M. Başkanlığına

Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun 22 nei maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun teklifi yeter derecede müzakere edilmiştir. Yeterliğin oya konulmasını ve komisyon raporunun da bundan sonra oya konulmasını dilerim.

Afyon Milletvekili
Emekli General
Ali İhsan Sâbis

Başkanlığa

Raporun leh ve aleyhinde mütaaddit arkadaşlar söz söyledi. Müzakere kâfidir. Oya arz edilmesini teklif ederiz.

Istanbul Milletvekili Siird Milletvekili
Dr. Andre Vahram Bayar M. Daim Süalp
Rize Milletvekili
İzzet Akçal

Yüksek Başkanlığa

İki oturumdur devam eden müzakerelerle Meclis bu konuda kâfi derecede tenevvür etmiştir. Müzakerenin kifayeti ile maddenin reye konulmasını saygılarımla rica ederim.

Çankırı Milletvekili
Dr. Kenan Çığman

Yüksek Başkanlığa

789 sayılı Kanunun 22 nei maddesinin leh ve aleyhindeki müzakerelerin yeterliğinin Yüksek Meclisin oyuna arzını rica ederim.

31 . I . 1951

Malatya Milletvekili
Nuri Ocakçıoğlu

Yüksek Başkanlığa

22 nei madde hakkındaki müzakere kâfidir. Komisyon raporunun reye konulmasını teklif ederiz.

Tokad Milletvekili Tokad Milletvekili
H. Ökeren Nuri Turgut Topçoğlu
Tokad Milletvekili
Mustafa Özdemir

T. B. M. M. Başkanlığına

Konuşan arkadaşlarla komisyon sözcüsü ve Bakanın geniş ve değerli izahatı mevzuu aydınlatmıştır. Müzakerenin kifayetinin reye konulmasını arz ederim.

Amasya Milletvekili
İsmet Olgaç

BAŞKAN — Efendim; müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen işaret buyursunlar.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

(«Raporu reye koyun» sesleri)

Müsaade buyurun, takrirleri okutuyorum.

Meclis Yüksek Başkanlığına

789 sayılı Kanunun 22 nei maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu üzerinde şifahen vâkı görüşmeler kanun teklifinin komisyona iadesini ge-

rekli kılmaktadır. Bu sebeple raporun komisyon-
na iadesini arz ve talep ederiz.

İzmir Milletvekili Erzurum Milletvekili
Halide Edip Adivar Mustafa Zeren

Başkanlığa

Maarif Teşkilâtı Kanunu ve öğretmenlere
ait yeni terfi ve nakil tasarıları Meclise gelin-
ceye kadar konuşulan bu mevzuun komisyon-
geri iadesini teklif ederiz.

Zonguldak Milletvekili Zonguldak Milletvekili
Suat Başol A. Boyacıoğulları
Tokad Milletvekili
S. Atanç

BAŞKAN — Komisyonunda gelecek tasarıları
beklemek diye bir şey olamayacağına göre öner-
gelerin hepsi komisyon- iade mahiyetindedir.
Bu iki teklifi birden reyinize arz ediyorum:
Yani raporun komisyon- iadesini kabul denler...
Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyon raporunu oyunuz- arez ediyorum.
Kabul edenler... Etmeyenler... Komisyon raporu
kabul edilmiştir. (Alkışlar).

2. — *Çanakkale Milletvekili Ömer Mart'ın,
Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idare-
leri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü
maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi
ve Dışişleri, İçişleri ve Millî Eğitim Komisyon-
ları raporları (2/40) [1]*

BAŞKAN — Kanunun tümü hakkında söz

2. — *Konya Milletvekili Abdürrahman Fah-
ri Ağaoğlu'nun, Devlet Demiryolları Konya Hu-
kuk Müşavirliğinde çalışmış olan Avukat Suad
Abanazır'ın bu kadroya alınış şekli ile görevin-
den ayrılış sebeplerinin bildirilmesi hakkındaki
sorusuna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in
yazılı cevabı (6/186).*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığın-
a Konya'da çıkan Öğüt Gazetesinin 25 Aralık
1950 tarihli sayısında:

(Bu gazete yazı işleri müdürü C. H. Par-

[1] 73 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

istiyen var mı? Yoktur. Maddelere geçilmesini
kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçil-
mesi kabul edilmiştir.

**Bozcaada ve İmroz Nahiyelerinin Mahallî İda-
releri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü
maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında
Kanun**

MADDE 1. — Bozcaada ve İmroz Nahiyeleri-
nin Mahallî İdareleri hakkındaki 1151 sayılı
Kanununun 14 ncü maddesi kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen
var mı? Birinci maddeyi oyunuz- sunuyorum.
Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde
yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyen-
ler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kuru-
lu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuz- sunuyorum.
Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edil-
miştir.

Kanunun birinci görüşülmesi sona ermiştir.

(Gündemimizde görüşülecek başka madde kal-
madığı için 2 . II . 1951 Cuma günü saat 15 de
toplantılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 17,20

tisi II İdare Kurulu Üyesi ve Konya Halkevi
Başkanı Avukat Suad Abanazır'ın sırf bu sıfat-
larından dolayı Devlet Demiryolları Hukuk Mü-
şavirliğindeki vazifesine nihayet verildiği ve bu-
nunla Öğüt Gazetesi neşriyatının baskı altında
olduğu) yazılmıştır.

Konya'da çıkan diğer bir gazetede, tarafım-
dan bu yazıya kâfi bir cevap verilmiş ise de, işin
hakikatını öğrenebilmek için aşağıdaki sorulara
Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevap
verilmesini saygularıyla rica ederim:

1. Konya'da avukat Suad Abanazır, Devlet
Demiryolları Hukuk Müşavirliğinde ne gibi bir
vazifeye, hangi tarihte ve ne suretle ve kaç lira
aylıkla tâyin edilmişti.

2. Bu tâyinden evvel bu vazife için, Konya'da bir avukata ihtiyaç olduğu gazetelerde ilân edilmiş veya hiç değilse Konya Barosuna bildirilmiş midir?

3. Avukat Suad Abanazır'ın tâyin edildiği vazifenin kadrosu hangi işleme aittir?

4. Suad Abanazır'ın vazifesine ne için nihayet verilmiştir?

19 . I . 1951

Konya Milletvekili
Abdürrahman Fahri Ağaoglu.

29 . I . 1951

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

22 . I . 1951 gün ve Genel Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü 1297/2641 sayılı yazıları cevabıdır:

Konya'da avukat Suat Abanazır'ın durumu dair Konya Milletvekili Abdürrahman Fahri Ağaoglu tarafından verilen yazılı soru önergesine ait cevabın ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Bakanı
S. Kurtbek

1. Avukat Suat Abanazır 20 . IV . 1950 tarihli dilekçesiyle Devlet Demiryolları İdaresinden hizmet istemiştir. O sırada Konya müseccel avukatlık kadrosu münhal bulunuyordu. Bu münhal karşılık tutulmak suretiyle kendisi 10 . V . 1950 tarihli sözleşme ile Mart 1951 tarihine kadar 400 lira aylıkla serbest avukat ola-

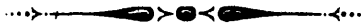
rak tâyin edilmiştir.

2. Bu tâyinden evvel bu vazife için Konya'da bir avukata ihtiyaç olduğu gazetelerde ilân edilmemiş ve Konya Barosuna da bildirilmemiştir.

3. Bu avukatlık kadrosu, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün merkezi Afyon'da bulunan 7. İşletme Müdürlüğüne aittir.

4. Afyon İşletme merkezindeki 2 avukatlıktan birinin inhilâl etmesi ve bu meyanda işletmenin tetkik ve mütalâa gibi dâva ve icra takipleri dışında kalan merkez hukuk işlerinin daha iyi bir düzene konulmasına ihtiyaç hissedilmiş bulunması ve Demiryollar İdaresinin serbest avukat istihdamı yetkisinin Mart iptidası ile mukayyet olduğu da göz önüne alınarak avukat Suat Abanazır'dan Afyon müseccel avukatlığında istihdama tâlip olup olmadığı sorulmuştur. Kendisi 26 . IX . 1950 tarihli karşılık yazısında, Afyon'daki müseccel avukatlığa tâlip olmadığını bildirmiş ve sözleşmesi fesh olunacaksa bu sözleşmenin 7 ne maddesi gereğince kendisine bir aylık ücret tutarında tazminat verilmek suretiyle ilişığının kesilmesini istemiştir.

Afyon'daki avukatlık münhali kapatıldıktan sonra sözü geçen sözleşme maddesinin Devlet Demiryolları İdaresine tanıdığı salâhiyete istinaden kendisine bir aylık tazminat verilerek 20 . XII . 1950 tarihinde sözleşmesi feshedilmiştir.

Çanakkale Milletvekili Ömer Mart'ın, Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Dışişleri, İçişleri ve Millî Eğitim Komisyonları raporları (2/40)

14 . XI . 1950

T. B. Millet Meclisi Başkanlığına

Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin tadiline dair kanun teklifi ile işbu teklifin mucip sebepler lâyihası eklidir. Teklifin kanuniyet kesbeylemesi için Yüksek Meclisin tasvibine arz olunmasını saygılarımla rica ederim.

Çanakkale Milletvekili

Ömer Mart

MUCİP SEBEPLER LAYİHASI

Lozan Ahitnamesinin 40 ve 41 nci maddeleri sırasıyla aynen şu kayıtları muhtevidir :

Made 40 : «Gayrimüslim ekalliyetlere mensup olan Türk Tebeası, hukukan ve fiilen diğer Türk tebeaya tatbik edilen aynı muamele ve teminattan müstefit olacaktır. Bunlar bilhassa, masrafları kendilerine ait olmak üzere, her türlü müessesatı hayriye, diniye ve içtimaiyeyi, her türlü mektep ve sair müessesatı talimü terbiyeyi tesis, idare ve mürakabe etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve ayini dinilerini serbestçe icra eylemek hususlarında müsavi hukuka malik olacaktır.»

Made 41 : «Tedrisatı umumiyeye hususunda Türk Hükümeti gayrimüslim tebeanın mühim bir nispet dahilinde mütemekkin oldukları şehirler veya kazalarda bu Türk tebeasının çocuklarının iptidai mekteplerde kendi lisanlarıyla tahsil etmelerini temin zmnında teshilâtı münasibe ibraz edecektir. Bu hüküm, Türk Hükümetinin mezkûr mekteplerde Türk lisanının tedrisini mecburi kılmasına mâni olmayacaktır.»

«Gayri müslim ekalliyetlere mensup Türk tebeasının mühim nispette mevcut oldukları şehirlerde veya kazalarda Devlet bütçesi, belediye veya sair bütçeler tarafından, terbiye, din veya emri hayır maksadiyle tahsis edilen mebaliğden bu ekalliyetlere de muhik bir hisse temin olunacaktır.»

«Mebaliği mezkûre alâkadar müessesatın sahibi salâhiyet mümessillerine ita edilecektir.»

Görülüyor ki bu iki madde hükmüne göre, gayri müslim ekalliyetler mektep tesis ederler, tesis eyledikleri mektepleri idare ve murakabe eylerler ve iptidai mekteplerde kendi lisanlarıyla çocuklarını tahsil ettirirler. Fakat bu hüküm, Türk Hükümetinin adalarda mütemekkin gayri müslim Türk tebeasının açacakları okullarda Türk dilinin okutulmasını mecburi kılmasına mâni teşkil eylemez.

Halbuki 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinde aynen : «Her iki adada Maarif umur ve muamelâtı, Maarif teşkilâtı hakkındaki Kanun ile ilk tedrisat Kanunu ahkâmına tevfiakan tensik ve idare olunur. Tedrisat Türkçe, umumi, meccani ve lâdindir. Çocuklarına kendi dini ve lisanını öğrettirmek isteyen veliler, ehliyeti Hükümetçe musaddak ve tedrisatı Hükümetin daimî teftişine tâbi bulunmak ve masrafı kendileri tarafından tesviye edilmek şartıyla, hususi bir hocaya, umumi mektep binaları dahilinde tahsis edilecek dershanelerde program, ve ders saatleri haricinde tâyin olunacak bir saatte din ve lisan derslerini okutabilirler. Her iki adada Nahiye Maarif Encümeni, ted-

risatı iptidaiye meslici salâhiyetini haiz olmak üzere Nahiye Müdürünün riyaseti altında tedrisat müfettişi veya başmuallim ve tabip ile Nahiye Meclisinin kendi âzası içinden müntehap iki âzadan tereküp eder,» denilmektedir. Ve fakat bu madde muhtevası Lozan Ahitnamesinin 40 ve 41 nci maddelerinde musarrah ahkâma münafi bir hükmün müfididir.

Lozan Ahitnamesinin 37 nci maddesi ise aynen şu kaydı ihtiva eder: «Türkiye, 38 den 44 de kadar olan maddelerde musarrah ahkâmın kavanini asliye şeklinde tanınmasını ve hiçbir kanun, bir nizam ve hiçbir muameleî resmîyenin bu ahkâma münafi veya muarız olmamasını, ve hiçbir kanun bir nizam ve hiçbir muameleî resmîyenin ahkâmı mezkûreye ihrazı tefevvuk etmemesini taahhüt eder.»

Beynelmîlel ahitlere sadakat, mukavelât, muahedat ve taahhüdât ahkâmına riayet, tabîi ve zaruridir, ve bu zaruret 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesinin sûratle tadilini icabettirmektedir. İşbu zaruret ve icaba ittibaandır ki ekli tadil teklifi kaleme alınmıştır. 14 . XI . 1950

Saygılarımla.

Çanakkale Milletvekili
Ömer Mart

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışişleri Komisyonu

Esas No. 2/40

Karar No. 15

15 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Boczaada ve İmroz nahiyelerinin mahalli idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair Çanakkale Milletvekili Ömer Mart tarafından teklif edilen kanun tasarısı gerekçe ve ilişkileriyle birlikte Yüksek Başkanlığımızdan komisyonumuza havale buyrulmuştur.

Zikri geçen kanun tasarısı, gerekçesi ve ilişkileri İçişleri, Dışişleri ve Millî Eğitim Bakanlıklarının temsilcilerinin ve Hükümet adına İçişleri Bakanının huzuru ile komisyonumuzun 5, 7 ve 12 . XII . 1950 tarihinde yapılan toplantılarında incelenerek tasarının Anayasa hükümlerine muvafık olduğu tesbit edilmiş ve 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesinin Lozan Ahitnamesinin müslim olmayan azınlıklara mensup Türk

vatandaşlarına öğretim işlerinde tanıdığı haklara uygun bir şekilde tadili gerekli olacağı kanaatine varıldığı cihetle tasarının aynen kabulüne karar verilmiştir.

Havalesi gereğince İçişleri Komisyonuna tevdi olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur. Dışişleri Ko. Başkanı Bu Rapir Sözcüsü Kâtip

Izmir	Denizli
V. Menteş	A. Çobanoğlu
Erzurum	Hatay
R. S. Burçak	A. Melek
Kütahya	Samsun
A. Gündüz	F. Kesim
	Trabzon
	H. Saka
	İmzada bulunmadı

İçişleri Komisyonu raporu

F. B. M. M.

İçişler Komisyonu

Esas No. 2/40

Karar No. 17

18. I. 1951

Yüksek Başkanlığa

Çanakkale Milletvekili Ömer Mart'ın 1151 sayılı İmroz ve Bozca Adanın Mahalli İdareleri hakkındaki Kanununun 14 nci maddesinin tadiline dair Kanun teklifinin Komisyonumuza havalesi üzerine teklif sahibi ile Millî Eğitim ve Dışişleri ve İçişleri Bakanlıkları mümessillerinin iştirakiyle yaptığımız toplantıda aşağıdaki neticeye varılmıştır..

Gayrimüslüm akalliyetlerin tâbi olacakları maarif sistemini tesbit eden Lozan Ahitnamesinin 40 ve 41 nci maddeleri hükümlerine göre bunların masrafları kendilerine ait olmak üzere her türlü müessesatı hayriye, diniye ve içtimaiyyeyi, her türlü mektep ve sair müessesatı talimü terbiyeyi tesis, idare ve mürakabe etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve âyini dinlerini serbestçe icra eylemek hususlarında müsavi hukuka malik olacakları, tedrisatı umumiye hususunda gayrimüslim tebeanın mühim bir nispet dahilinde oturdukları şehirler veya kazalarda çocuklarının iptidai mekteplerde kendi lisanlarıyla tahsil etmelerini temin zmnından Türk Hükümetinin teshilâtı münasibe ibraz edeceği, ancak Türk Hükümetinin mezkûr mekteplerde Türk lisanının tedrisatını mecburi kılmasına mâni olmuyacağı açıkça belirtilmiştir.

Lozan Ahitnamesinde bu hükümler haricinde İmroz ve Bozcaada'da oturan akalliyetlerin maarif durumları hakkında başkaca bir hüküm mevcut olmayıp ancak ahitnamenin 14 nci maddesi ile bu adaların idarei mahalliyesi ile eşhas ve emvalin himayesi hususunda gayrimüslim ahalinin her türlü teminatı bahşeden yerli anasından mürekkep hususi bir idari teşkilâta nail olacakları ve adaların emniyet ve asayişinin de mezkûr mahallî idare marifetiyle mahallî halk arasından alınan ve bu idarenin emri altında bulunacak olan bir zabıta heyeti tarafından temin olunacağı, Rum ve Türk ahalinin mübâdelesine dair Yunanistan ile Türkiye arasında aktedilmiş ve edilecek ahkâmın bu adalar ahalisine

tatbik olunmıyacağı istisnai bir hüküm olarak kabul edilmiştir.

Ahitnamenin sözü geçen 14 nci maddesindeki mahallî idarenin ne şekilde tesis edileceği hakkında çıkarılan 1151 sayılı Kanununun 14 nci maddesi ise adaların maarif sistemleri hakkında da aynen (Her iki adada maarif umur ve muamelâtı, Maarif Teşkilâtı hakkındaki Kanun ile İlk Tedrisat Kanunu ahkâmına tevfiikan tensik ve idare olunur. Tedrisat Türkçe umumi ve meccani ve lâdindir. Çocuklarına kendi dinini ve lisanını öğrettirmek isteyen veliler ehliyeti Hükümetçe musaddak ve tedrisatı Hükümetin daimî teftişine tâbi bulunmak ve masrafı kendileri tarafından tesviye edilmek şartıyla hususi bir hocaya umumi mektep binaları dâhilinde tahsis edilecek dershanelerde program ve ders saatleri haricinde tâyin olunacak bir saatte din ve lisan derslerini okutabilirler. Her iki adada nahiye maarif enstitüsünü tedrisatı iptidaiye meclisi salâhiyetini haiz olmak üzere nahiye müdürünün riyaseti altında tedrisat müfettişi veya başmuallim ve tabip ile nahiye meclisince kendi âzası içinden muntehap iki âzadan tereküp eder). Denilmek suretiyle bu maddenin Lozan Ahitnamesinin 40 ve 41 nci maddelerinde umumiyetle gayrimüslim ekalliyetlerine tanınan her türlü mektep ve sair müessesatı talimü terbiyeyi tesis idare ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal eylemek hususunda müsavi hukuka malik olacakları ve ekalliyet çocuklarının iptidai mekteplerde kendi lisanlarını tahsil etmelerini temin zmnında Türk Hükümetinin teshilâtı münasibe ibraz edeceğini âmir bulunan hükümleri takyit ve tahdit ettiği ve bilhassa tedrisatın Türkçe olmasını mecburi kılmak suretiyle ahitnamenin mezkûr maddelerine aykırı bir hükmü ihtiva ettiği görülmüştür.

Ahitnamenin 37 nci maddesi ise aynen (Türkiye'nin 38 den 44 e kadar olan maddelerde musarrah ahkâmın kavanini asliye şeklinde ta-

nınmasını ve hiçbir kanun, bir nizam ve hiçbir muameleyi resmîyenin bu ahkâma münafi veya muarız olmamasını ve hiçbir kanun, bir nizam ve hiçbir muamele resmîyenin ahkâmı mezkûreye ihrazı tefevvuk etmemesini taahhüt ettiğini) tasrih etmiş olduğundan bu bakımdan dahi 1151 sayılı Kanununun tadili istenilen 14 ncü maddesinin ahitnameye aykırılığı tezahür etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı mümessilinin verdiği izahata göre Lozan Ahitnamesi hükümlerine tâbi olup İstanbul ve İzmir gibi diğer şehirlerde oturan gayrimüslim ekalliyetler için tatbik olunan maarif usul ve sistemlerinin munhasıran mezkûr Ahitnamenin 40 ve 41 nci maddeleriyle tesbit olunan esaslar dahilinde idare edilerek ayrıca bir kanun metni mevcut bulunmadığı halde Bozcaada ve İmroz'da 1151 sayılı Kanunun mezkûr 14 ncü maddesinin tatbikının mecburiyeti yüzünden adalardaki halkın maarif sistemi bakımından bilûmum ekalliyetler için tanıyan Lozan Ahitnamesindeki hükümlerden lâıyıkıyla istifade edemedikleri anlaşılmiş ve Dışişleri Bakanlığı mümessilinin izahatına göre de mezkûr adalarda bu hükümlerin tatbikında müsamaha edildiği bildirilmiştir.

Bu durum karşısında adalarda oturan ekalliyetlerin dahi Lozan Ahitnamesinin maarife mütaallik hükümlerinden aynen istifade ettirmek suretiyle aradaki farkın ortadan kaldırılması lâzım geleceği ve bu itibarla kendilerine farklı bir muamelenin tatbikını âmir ve Ahitname hükümlerine mugayir bulunan 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin tadilinden ziyade

bu maddenin kanundan büsbütün çıkarılmasının maksada uygunluk bakımından daha muvafık olacağı ve böylece adalar halkının da diğer ekalliyetlerin tâbi oldukları maarif usul ve sistemine tâbi olmak suretiyle ahitname hükümlerinden seyyanen istifade edecekleri neticesine varılmış ve teklif sahibi de bu tarzı halle muvafakat eylemiş olduğundan 14 ncü maddenin kanundan çıkarılması Komisyonumuzca ittifakla kabul edilmiş olup havalesi gereğince Millî Eğitim Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu

Başkanı
Kırklareli
F. Üstün
Sözcü
Zonguldak
A. Yurdabayrak
Çoruh
Z. Ural
İsparta
K. Demiralay
Maraş
A. Bozdağ
Ordu
F. Boztepe
Sivas
R. Öçten
Trabzon
H. Orhon
İmzada bulunmadı

Başkanvekili
Bursa
N. Yılmaz
Kâtip
Amasya
K. Eren
Erzincan
C. Göneng
İmzada bulunmadı
Kütahya
Y. Aysal
Niğde
F. Ecer
Ordu
H. Şarlan
Tokad
N. T. Topcoğlu
Van
İ. Akın

Millî Eğitim Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Eğitim Komisyonu

Esas No. 2/40

Karar No. 9

29 . I . 1951

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuzun 24 . I . 1951 tarihindeki toplantısında, Çanakkale Milletvekili Ömer Mart'ın, Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi, Dışişleri ve Millî Eğitim Bakanlıkları mümessillerinin huzuru ile incelendi:

Yapılan görüşmeler sonunda İçişleri Komisyonunun mucip sebepler raporu muhtevasiyle, adı geçen maddenin yürürlükten kaldırılmasını mutazammın tadil teklifleri Komisyonumuzca da uygun görülmüştür.

Kamutayın yüce tasvibine arz edilmek üzere

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Eğitim Ko. Başkanı
Edirne

C. Köprülü

Ankara

Ö. Bilen

Denizli

F. Başaran

Hatay

H. R. Tankut

Kütahya

R. Koçak

Burdur

M. Özbey

Erzurum

F. Çobanoğlu

Kars

T. Taşkıran

Bu rapor Sözcüsü
Seyhan

A. N. Asya

Çanakkale

Ö. Mart

Gümüşane

V. M. Kocatürk

Konya

Ö. R. Doğrul

Trabzon

M. R. Tarakçıoğlu

ÇANAKKALE MİLLETVEKİLİ ÖMER MARTI
İN KANUN TEKLİFİ

Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesinin tadili hakkında Kanun teklifi

MADDE 1. — Bozcaada ve İmroz nahiyelerinin mahallî idareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Her iki adada, gayrimüslim Türk tebaasının mühim bir nispet dâhilinde mütemekkin buldukları yerlerde, Millî Eğitim umur ve muamelesi Lozan Ahitnamesinin 40 ve 41 ncü maddeleri hükümlerine göre tensik ve idare olunur. Her iki adanın gayrimüslim Türk tebaası, dilerse, masrafları kendilerine ait olmak üzere, her türlü okul ve sair talim ve terbiye müesseseleri kurarlar ve bu müesseseleri idare ve murakabe ederler.

Türk tebaası gayrimüslim ekalliyetlerin açacakları ilkokullarda, gayrimüslim ekalliyetler dilediği takdirde, öğretim kendi dilleriyle yapılır. Bu hüküm, Türk Hükümetinin bu türlü okullarda Türk dilinin tedrisini mecburi kılmasına mâni teşkil etmez.

Her iki adada mütemekkin Türk tebaası gayrimüslim ekalliyetlerin tesis edecekleri ilkokullarda tatbik edilecek müfredat programı ve talimatnameler, Türkiye'nin diğer mahallerinde mütemekkin aynı milliyeti haiz Türk tebaası gayrimüslim ekalliyetlerin açtıkları ve açacakları okullarda tatbik olunan ve olunacak müfredat programı ve talimatnamelerden ayrı bir vasıf taşımaz.

MADDE 2. — Bu kanun hükmünü Millî Eğitim Bakanı yürütür.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinden muteberdir.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Bozcaada ve İmroz Nahiyelerinin Mahallî İdareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun

MADDE 1 — Bozcaada ve İmroz Nahiyelerinin Mahallî İdareleri hakkındaki 1151 sayılı Kanununun 14 ncü maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

E. M. M.	
Kitaplığı	
Es. No. :	1751-564
Remiz :	